

NOVI AKORDI

GLASBENO-KNJIŽEVNA PRILOGA

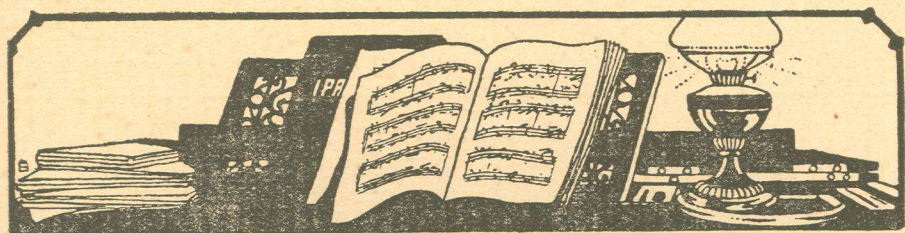
XII. letnik
Zvezek 3—4

Strokovno uredništvo: Dunaj XV/1 Mariabilfergürtel 29.
Izdajatelj in odgovorni urednik: L. Schwentner, Ljubljana.
Cena za leto K 10.—, za 1/2 leta K 5.—, posamezni zvezki po 2 K.

Ljubljana
1913

Vse prispevke je izključno nasloviti le na *strokovno* uredništvo (dr. Gojmir Krek). — Rokopisi se ne vračajo. — Na anonimne ali psevdonimne pošiljatve se ne oziramo. — Za nenaproseno vposlane prispevke uredništvo ne jamči. — Sklep uredništva za članke 1. za druge prispevke 8. dne prejšnjega meseca.

Pretisk člankov, poročil in ocen je dovoljen samo, če se izrecno navede vir: „Novi Akordi“.

Josip Kocjančič.

O petintridesetletnici skladateljeve smrti.

JANKO LEBAN.

I.

Urednik »N. A.« me je naprosil, naj bi kot rojak Kocjančičev napisal nekaj osebnih spominov o tem skladatelju, želeč, da se moj članek ozira le »na take stvari, ki še niso znane iz Rakuševe knjige Slovensko petje v preteklih dobah in iz drugih znanih virov«.

Ustrezajoč po možnosti uredniku¹ moram pred vsem omenjati pisavo Kocjančičevega priimka². Ta

¹ Smatram za prijetno dolžnost, da iskreno zahvaljujem gospode, ki so mi poslali kaj podatkov k sestavi tega članka; ti gospodje so zlasti: vladni svetnik in ravnatelj goriške gimnazije dr. Janko *Bezjak*, nadučitelj *Vrč* in *Zega* v Kanalu, pokojnikova prijateljka notar Ign. *Gruntar*, zdravnik dr. *Lisjak*, ter šolski svetnik Davorin *Sinkovič*.
Leban

² Glede pisave se je obrnil urednik na župni urad v Kanalu s prošnjo, naj nam naznani avtentične podatke iz matrike. Tej prošnji je prijazno ugodil preč. gosp. župnik in dekan *Anton Berlot* s pismom z dné 2. maja 1913, s katerim mi naznanja sledeče: »1. V krstni knjigi XIV stran 227. (prvi na isti strani) je zapisan: Josephus Petrus Cociancig, fil. Petri Cociancig. 2. V drugi knjigi, katera se je rabila v sakristiji (torej pravi [prvi?] original), se glasi: Josephus Petrus Kozianzig, heri natus (16/3 1849) et hodie (17/3 1849) baptizatus a me Andrea Levpuscig 2. Coop. — V starih družinskih knjigah se najde edno Cociancig.« Sklepom, ki jih izvaja preč. g. dekan, da bi se bil moral pisati K. potemtakem ali Cociancig, ali Kozianzig ali Kociancič, bi se ne mogli pridružiti. Kajti potem bi se morali naši Zupančiči tudi pisati za Suppantšitsche ali Schuppanzighe (kakor se je v resnici pisal znani umetnik Beethovnovnega kvarteta), Prešerni za Prescherne, Gerbiči za Gerbize itd. Župni uradi so pač svojčas pisali lastna imena samolastno bona, pozneje morda tudi mala fide. Ker so bili kmetje večinoma analfabetje,

je trojna: *Kociančič* (Vide: 14. Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Görz am Schlusse des Schuljahres 1863),³ *Kocjančič* in *Kocijančič*. Najpravičnejša oblika je pač zadnja; kajti znano je, da Slovenec tvori priimke iz krstnih imen, pripenjajoč jim *ič* ali *čič*; n. pr. Adam (*Adamič*), Blaž (*Blažič*), Florijan (*Florijančič*), Gregor (*Gregorič* ali *Gregorčič*) itd.

svojih imen večjidel sami niso znali pisati. Vodja matrike si je pa ukrojil pisavo po svojem okusu ali po prednikih. Da sta bila pri tem v slovensko-laških krajih zlasti italijanski, v slovenskih ali slovensko-nemških krajih nemški pravopis odločilnega vpliva, ni dvomiti. Najboljši dokaz temu je dejstvo, da izdajajo župni uradi izpiske iz matrike (krstne oz. rojstne liste), v katerih se ne drže pisave matrike temveč one pisave, ki velja v dotičnem kraju ob času izdaje za merodajno. Tako se glasi tudi »Fides nativitatis«, izdana od župnega urada kanalskega dné 31/10 1860 št. 304, ki se je našla med zaostalimi papirji Kocjančičevimi, na ime Jos. Petrus Kocjančič.

Tudi pri našem *Gerbiču* opazujemo isto: »Geburts- und Taufschein Nr. 222« župnega urada v Cerknici z dné 12. avgusta 1881 navaja ime »Franz Gerbič«. S prijazno rešenim vprašanjem na župni urad v Cerknici sem dognal, da je v rojstni knjigi vpisano ime »Franciscus Gerbiz«. Tudi rojstno ime Gerbičeve matere Obreza je v matriki ponemčeno v Obresa.

Matrike imajo v tem oziru pač večjidel le deklarativno, ne pa konstitutiven pomen. Jedino merodajne sploh in zlasti in jezikovno mešanih krajih ne morejo biti. Najhujšo zmešnjavo so pa povzročevali v večini slučajev še drugi resnični in talmi-uradi; in lahko se reče, da sta vpoštevaje vse pisave raznih oblastev pri večini naših ljudi komaj ena ali dve črki nad vsem dvomom gotovi.

Kot zanimivo naj bo tu še omenjeno, da eksistuje v beneški Sloveniji, v šempeterskem okraju čisto slovenska občina Tarčeta, pod katero spada tudi vas »Kocjančiči«. (Glej *Rutar*, Beneška Slovenija, Lj. 1899, str. 58). Ker se priimki šempeterskih Slovencev vedno ujemaajo z imeni vasi (l. c., str. 57 op.), je lahko mogoče, da izhaja Kocjančičeva rodbina prvotno iz omenjenega kraja beneške Slovenije. Pripominjam, da piše *Rutar* ime zadevne vasi do črke natančno »Kocjančiči«. Zanimivo je tudi, da je pisal pisatelj *Štefan Kocjančič* (1818—1883, iz Vipavskega doma) med dr. tudi ravno o beneških Slovencih (Arhiv za povj. jugosl. III, Slovenska Bčela 1853, o rezijanskem narečju v »Glasu« i. t. d.). Prim. *Glaser*, Zgod. slov. slovstva III, str. 121 sl. in *Rutar*, l. c., str. 59.

Krek

³ Iz tega letnega poročila, ki ga je izdal ravnatelj *Karl Holzinger* in ki ga imam slučajno tudi jaz (obsega namreč *Janka Pajka* sestavek »O slovenskih narodnih pesmih«), bodi še sledeče zabeleženo: Med premembami v učiteljskem zboru (str. 40) čitamo, da je izstopil leta 1862 neki suplent, čigar ime je zapisano takole: Valentin Cociancig. (Prim. Opombo uredništva pod ² o krstni knjigi). »Kociančič« se navaja kot 26. učenec III. razreda (str. 67). Med onimi učenci, ki so uživali v tem šolskem letu štipendije, nahajamo skladatelja *Avgusta Lebana*, ki je bil takrat drugi odličnjak IV. razreda, in pesnika *Simona Gregorčiča*, ki je bil drugi odličnjak VII. razreda. Tudi sedanji dvorni svetnik dr. *Andrej Ferjančič* je bil v šolskem letu 1862/63 drugi odličnjak, in sicer v III. razredu. Kocjančičev prijatelj *Ignacij Gruntar* je bil takrat v V. razredu.

Krek

Vendar ostanimo pri obliki *Kocjančič*, kakor se je skladatelj sam podpisoval kot jurist.

Rodil se je Josip Kocjančič v Kanalu, prijaznem trgu ob Soči 16. marca 1849. Starši so mu bili nepremožni kmetje. Šolal se je najprej na domači šoli, kjer je bil vedno vpisan v »zlate bukve«. Devetletni deček izgubi očeta Petra in stric Martin pošlje bistrournega dečka v šolo v Gorico. V goriško gimnazijo je vstopil l. 1860. ter je maturiral tamkaj l. 1869. Šesti razred je ponavljal, zato ni maturiral že l. 1868. Bil je na gimnaziji dijak srednje vrste. Po takratni lokaciji je bil l. 1861. 25. učenec, l. 1862. 7., l. 1863. 26., l. 1864. 8., l. 1865. 24., l. 1866. ni bil lociran. Padel je namreč iz matematike in bi bil moral delati ponavljalni izpit (Nachprüfung), pa ni prišel, ampak je vstopil v preparandijo. Decembra l. 1866. pa se je vendar vrnil v 6. razred in ga ponavljal ter bil l. 1867. kot repetent 28.; l. 1868. je bil zopet 7. in l. 1869. je maturiral.

Šolajočemu se Kocjančiču je kolikor možno pomagal njegov brat *Karlo*,⁴ kovač, naprednjak, zelo hudomušen in šaljiv mož. Imenovali so ga »Čibejevega Karla«, kakor so tudi rekali Josipu »Čibejev Pepi«. Čibejev Karlo je umrl l. 1911 in je hranil mnogo Josipovih pisem itd. Po Karlovi smrti so pa prešle te reči v roke njegovega sina Cirila, ki jih je, smatrajoč je za nevažne, žalibog zavrgel.

Na gimnaziji v Gorici so bili Kocjančičevi sošolci: dr. Andrej *Ferjančič*, sedanji vpok. dvorni svetnik in bivši državni poslanec, nadalje dr. *Lisjak*, bivši zdravnik, sedaj zasebnik v Ljubljani, Štefan *Križnič*, nedavno umrli direktor učiteljišča v Gorici, tudi rojak Kocjančičev itd.

V 7. ali 8. šoli v Gorici je Kocjančiču posebna sreča naklonila izrednega dobrotnika. Za c. kr. okrajnega glavarja v Gorico je bil prišel baron *Pino*. Ker ni kot trd Nemec (Korošec) znal slovenščine, a je kot pravičen mož hotel tudi s Slovenci občevati v njihovem jeziku, je sklenil, da se nauči slovenščine. Naprosil je takratnega gimnazijskega ravnatelja *Holzingerja*, naj mu nasvetuje kakega dijaka, ki bi bil posebno večš slovenščine. Ravnatelj je poslal k Pinu Kocjančiča. Kocjančič se je glavarju Pinu tako priljubil, da ga je imel kakor za svojega sina. Pino je dajal Kocjančiču denar, hrano, stanovanje in obleko ter ga podpiral nekoliko časa tudi še kot visokošolca na Dunaju. Žal, da je prišel Kocjančič kasneje pri Pinu v zamero. Izgubil je njegovo naklonjenost in podporo, kar je bila za Kocjančiča prava katastrofa. Zakaj se je Kocjančič zameril Pinu, o tem kasneje. Vsekako je bil Pino mož, ki bi bil Kocjančiča lahko »visoko dvignil«; kajti nekdanji okrajni glavar

v Gorici je postal namestnik cesarjev v Črnovicah, pozneje v Trstu in naposled trgovinski minister. Pino je kot tak oslepel, stopil v pokoj ter umrl v Celovcu.

Po dovršeni gimnaziji je prišel Kocjančič na Dunaj ter se vpisal kot jurist. Godilo se mu je pač kakor večini naših visokošolcev: boriti se je moral s pomanjkanjem in lakotjo. Tudi bolezen mu ni prizanašala. Razen Gruntarja — sedanjega c. kr. notarja v Ribnici — ni imel nikogar, ki bi ga vodil in zanj skrbel. A tudi Gruntar mu ni mogel vselej in izdatno pomagati. Tako je Kocjančič bil večinoma prepuščen sam sebi. Ker je bil lep, živ mladeneč, vedno bolj na lahko stran, ni čuda, da je zašel. Moj poročevalec pripominja stereotipno: »Dokler je ljubil le „Wein und Gesang“, je bilo še dobro, ko se je tej dvojici pridružila še beseda „Weib“, tedaj se je pričela Kocjančičeva poguba«. Seveda je Kocjančiču kot nekakemu duhovitemu, zabavoljubnemu Adonisu vsepovsod sledila ženska zapeljivost, kateri je šel iztežka s pota.

Plastično sliko o Kocjančičevem življenju na Dunaju mi je poslal g. *Gruntar*, ki piše doslovno:

»Od jeseni 1870. do julija 1873. sem bil na Dunaju, kjer sem se pripravljaj za izpite. Menda l. 1872. je bil tudi Kocjančič tam. Četudi ni imel nikoli cvenka v žepu, je bil vedno vesel. Nekega dne mi pravi, da nima ne obleke in ne obuvala, ne strehe, ne denarja in tudi ne — kredita! Naprosil sem svojo gospodinjjo, da je dala v mojo sobo še eno posteljo, za kar sem plačeval po 5 goldinarjev na mesec. Obleko in obuvalo sem delil z njim. Tudi kosil in večerjal je tam, kjer jaz. Note so mu šle bolj po glavi, nego knjige. Takrat je zložil »Oblačku«. Vem, da je o tem večkrat govoril v restavraciji z g. *Stritarjem*⁵. Tudi zapeti mu je moral včasih prav potihem kako arijo.

Ko nisva imela proti koncu meseca denarja, znesel je vse, kar sva imela, k židu. Neko soboto koncem meseca dobim od doma 100 fl. Rekel sem Kocjančiču: »Famulus, tukaj imaš 30 fl. in pojdi po zastavljeno blago«. Proti večeru se famulus vrne in mi ponuja denar z besedami: »Danes je sabat, je vse zaprto«. Rekel sem mu: »Le obdrži, pojdeš pa jutri zjutraj po blago«. Potem greva k večerji. On si je zbiral vedno kaj boljšega od mene, a plačati je moral — patronus. Okoli 11. ure greva proti domu v Salesianerstraße (Landstraße). Ko prideva v sobo, ležem, on pa je bil še vedno oblečen in pravi: »Nič mi ni dobro, po trebuhu me grize«. Velel sem mu, naj gre v bližnjo kavarno in naj izpije gorak čaj. Ko bi trenil, je bil iz III. nadstropja pri portirju. Ko so se vrata odpirala, sem si mislil, da sem pravo ukrenil. Kocjančič je obljubil, da se kmalu vrne. Do zore ga ni bilo! Zjutraj ob 7. uri vstanem, ga vzbudim in mu velim, da naj gre po obleko in perilo. Odgovori mi: »Preštej denar, ki je na mizi«. Vidim, da manjka 10 fl. »Famulus«, sem rekel, »to dejanje zasluži kazen!« Pet gorkih sem mu naložil s palčko. Nato je rekel: »Zdaj vidim, da je vse dobro, a kaj takega ne ponovim več, ker kazen je bila ostra, a zaslužena!«

L. 1874. in 1875. sem bil v Gorici v notarski praksi, Kocjančič pa je bil v Gradcu vpisan kot jurist. Vsak mesec sem nabral med znanci do 35 fl., katere sem mu pošiljal v Gradec.

Kocjančič me je vedno imenoval »patronus«, sebe pa je imenoval »famulus«.

Tako torej g. Ign. Gruntar, notar v Ribnici na Dolenjskem, o Kocjančiču.

⁵ S profesorjem *Stritarjem*, ki smo ga tudi naprosili, naj nam kaj pripoveduje o K.—u, obžalujemo, da naš velezaslužni pesnik ni mogel »izpolniti naše želje, kakor bi rad, ker so njegovi spomini o K.—u otemneli«.

⁴ Nečakinja Josipa Kocjančiča, gdčna. *Ida Paplerjeva*, učiteljica v Borovnici pri Ljubljani, je naknadno izporočila, da ima od bratranca gosp. *Cirila Kocjančiča* — ona piše ime Kocjančič —, ki je sin Karla Kocjančiča in živi kot poštni poduradnik v Gorici, gledé sorodnikov Kocjančičevih sledeče podatke: Sestro je imel eno, *Katarino*, ki je mati gdčne. Paplerjeve. Brata je imel dva: *Karla*, kovača in posestnika v Kanalu († 19. aprila 1911), ki je bil izvrsten pevec, in *Petra*, ki je utonil kot 13leten deček v Soči pri ribjem lovu.

II.

Kdor hoče poznati Kocjančiča kot človeka, kdor hoče vredno ceniti njegovo milo, plemenito srce, ta se mora vglobiti v njegova pisma, ki jih je pisal najintimnejšim svojim prijateljem! Kakor vidiš svoj obraz v jasnem ogledalu, tako uzreš v teh pismih Kocjančičevo srce, v katerem se razodeva »pekel in raj« in kjer se leskečejo biseri liki na dnu morja! Ni čuda toraj, da si je urednik »N. A.« želel dobiti v roko kaj Kocjančičevih pisem. Žal, da to ni tako lahka stvar. Kajti pisma, ki jih je Kocjančič pisal domov svojemu bratu *Karlu*, so se izgubila, kakor smo že omenili. Starejši brat Karlo je Josipu nekako nadomestoval očeta. Kot tak ga je učil, bodril in svaril. Med pismi, ki jih je Josip pisal bratu Karolu, se je ohranilo le eno in še to ne v celoti. A že ta odlomek pisma mora pretresti človeka, ko bi imel v prsih kamen mesto srca! To je odsvit trpeče duše, popis Kocjančičeve bede, izpoved skesanega srca! Evo pisma!⁶

„Na Dunaji 27. aug. 1873.

Dragi brat!

Legati bi moral, ko bi dejál, da me tvoj list nij ganil. Grenka so očitanja, v srcé so me zbadala; — in vendar kakó dobrodejno me je bóžalo tvoje káranje, ker iz tega razvidim, da te osoda bratova še kaj briga.

Po družih si tedaj izvedel moje žalostno stanje. A ko bi je drugi tudi popolnoma poznali! Ljubec moj, le jaz sam vém, kaj sem vse prenesel v zadnjih časih. Nečem biti premehák proti samemu sebi, in zavaliti vso nezgodo na neugodne okoljščine, temveč doberšen del nesreče zadenem na ramena lastne krivde.

Spominjaš me ónih lepih srečnih časov dijaštva v Gorici. Brate! neka otožnost se me poloti, če mislim ná-nje. In bi se tu ne spominjal preresničnih besed Dante-jevih:⁷

»Nessun maggior dolor',
Che ricordarsi nella miseria
Dei tempi felici. —«

Pač, bili so »tempi felici«, srečni časi. Duhomorne skerbi se takrat nijso plazile okolo mladih senc, jasno mi je bilo čelo, veselo srcé. Sošolci so se záupno zbirali okrog mene zanašaje se na neustrašljivost in mladostno zgovornost mladeničevo. Le en migljaj, pa so me obkrožili, in šli smo, vesele pesmi pevaje, med narod, povsod hrabro noseč prapor rodoljubja.

Lepe nade so stavili rodoljubi v me, med najodličnejimi možaki si pač sam večkrat videl svojega mladega brata. In še sam sem mislil, da bi kedaj vsaj nekaj koristiti mogel ubogi domovini.

Veselo upanje me je spremilo od doma v tuje mesto. Postoj malo, brate, vidiš tu stoji kamen mejnik v mojem življenji. Kolikokratov se usedem nánj, pa gledam nazaj v brezskerbne, jasne dneve, ko nijsem še bil okusil bridkega sadu: spoznanja: pa gledam — naprej v burno, omahljivo življenje.

Pervo leto mi res nij bilo ravno krivice na Dunaji, a zdaj pa zdaj se je že pokazal kak oblaček, ki mi je začasno zatemnil vedró nebo. A vendar bi bil lehkó

⁶ Pismo Kocjančičevo do brata Karola je natisnjeno natanko po rokopisu, iz katerega je tudi razvidno, kako lično pisavo je imel pokojni skladatelj.

⁷ Natančno se glase ti Dantejevi stihi:

„Nessun maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria.“ (Glej Dante, Peklo V 121) *Krek*

marsikaj storil za svoj poklic v tem letu. V neskerbnosti tega nijsem storil. Tu je začetek vsega prokletstva. Klatil sem se potem doma, kakor veš, eno leto. Slaba vest se mi je že oglašala, červ mi je že bil začel glodati srcé, nijsem imel mirú več doma, gnalo me je med svet. Šel sem s terdnimi sklepi zopet na Dunaj, storiti prej ko mogoče svojo dolžnost.

Osmi dan sem že ležal bolan. Bil sem, kakor ti znano, v bolnišnici. In od tega časa sem se boril z mizerijo do sedaj. Le zdaj pa zdaj se mi je za kratek čas kaj na bolje spreobrnilo, a nič gotovega, nič stalnega. Marsikatero zimsko noč sem prebíl zunaj na mrazu, brez stanovanja, brez božjega. In še le letos! No! saj praviš, da so ti drugi pravili, da terpim ko skala. Ko skala, dragi Karol, ko skala! Te izkušnje, te okoljščine! To življenje!

Dóberšen kos korajže mi je bilo dano, a nij čuda, če me že ta jenja popuščati.

Tudi mojih sošolcev in družih dijakov me opominjaš kakó bodo kmalu kot mladi možjé stali na svojih mestih Brate! tudi“

Ni dvoma, da je Kocjančič dopisoval tudi mojemu blagopokojnemu bratu *Avgustu*, skladatelju, ker sta si bila rojaka-prijatelja. Moj brat je bil na gimnaziji le eno leto pred Kocjančičem. Po letih pa je bil Avgust skoro poldrugo leto starejši od Kocjančiča. Občevala sta intenzivno med sabo ter si drug drugemu ocenjevala skladbe. Vendar nisem med zapuščino brata Avgusta, ki je žalibog umrl tudi v najlepši dobi svojega življenja, našel niti enega Kocjančičevega pisma. To si tolmačim pač takó, da brat Avgust sploh ni hranil pisem.

Pač pa se mi je posrečilo dobiti petero pisem, ki jih je Kocjančič pisal svojemu prijatelju in podporniku, g. notarju Ign. *Gruntarju*; odlični rodoljub mi je prepise radevolje prepustil v uporabo.⁸

Kocjančič je bil krasen mladenič, bolj visoke, vitke postave, temnoplavih las, ki so se mu v obilih kodrih vsipali po plečih. Podoba, ki jo je prinesla *Rakuševa* knjiga na 105. strani, je verna slika njegove zunanosti. Nosil je male koketne brčice in srednje veliko kozjo brado. Obično je imel svetel cilinder na glavi in ves njegov nastop ga je kazal kot nenavadnega človeka, kot umetnika. Vrhutega je bil kaj živahnega temperamenta, vedno šaljiv in vesel, da-si sta mu velikokrat razrivala dušo žalost in obup! Govoril in pisal je vse tri deželne jezike ter bil v občevanju skrajno ljubezniv. Ni čuda, da je pred takim mladeničem vztrepetovalo marsikatero žensko srce. Pri ženskem spolu je imel sploh veliko srečo. Tudi zakonski jarem ni bila neka-terim Evinim hčerkam dovolj krepka bramba pred pušicami njegovih oči, kar pa njemu samemu ni bilo vselej v srečo.⁹

⁸ To so ona pisma, ki jih priobčujem v predležeči številki po izvirnikih, ker se prepisi ne ujemajo popolnoma z originali in ker je bilo treba pisma mestoma komentirati. *Urednik*

⁹ Neka Kocjančičeva rojakinja, ki je zdaj tudi ni več med živimi, mu je posvetila celó pesem, ki je bila natisnjena svojčas v podlistku goriške „Soče“. Pesem pričenja takó:

„Soča voda je šumela,
mesec svetlo je sijal;
jaz na oknu sem slonela,
ko si ti slovó jemál.“

Žal, da nadaljnih kitic nisem mogel dobiti. *Leban*

V raznih zbirkah narodnih pesmi (tako pri *Žirovniku* IV., št. 25, *Bajuku* Odmevi II., št. 9, *Gerbiču* II., št. 49) je gori navedena kitica, samo z

»Kocjančič je po dovršenem tretjem letu (visokošolskega življenja) nastopil enoletno vojaško službo na Dunaju z drugimi vseučiliščniki vred«. Tako beremo v *Rakuševi* knjigi. Tu se tudi čita, kako je nekemu nemškemu neolikanemu korporalu pripeljal gorko zaušnico, ker ga je imenoval »windischer Trottel«.

Drugo leto pa je Kocjančič prišel v Kanal domov ter bil pozvan — menda jeseni — na vojaške vaje v Trst. Moj poročevalec piše:

„Prihodnje leto, ko je prišel domov, je bil, mislim, jeseni pozvan k orožnim vajam v Trst. Ko so vojaki ob neki priliki v potu svojega obraza prišli na Opčine, so dolgo morali stati na vetru. Ulila se je ploha, ki jih je premočila do kože. Kocjančič se je popolnoma prehladil. Začel se je sicer zdraviti, vendar je pešal bolj in bolj. Vrnivši se domov, je stanoval pri bratu Karlu v hiši št. 86, po domače pri Čibeju. Ko mu je bilo pa vedno slabše, je prosil brata, naj mu da sobo nad kovačijo v hišici št. 81 na Brajdi, kjer je še vedno pisal note. Vedno je pešal, kašelj ga je mučil, duh pa mu je bil vedno enak: neupogljiv! O izpovedi ni hotel izprva ničesar slišati; a naposled se je spreobrn timer. Dva dni pred smrtjo ga je prevzela slabost ponoči. Bruhnil je kri. Sluteč in čuteč, da se mu bliža smrt, je k sebi povabil svoje tovariše-mladeniče ter jim resno, dolgo in ginljivo govoril, da so vsi jokali. Končno je rekel: »Tudi jaz nisem hotel ničesar vedeti o Bogu, toda zdaj sem se predrugačil! Ako kdo izmed vas tudi tako misli, kakor sem jaz nek daj, naj dobro pomni, da je le v Bogu naša zaslobomba in rešitev!« Prijatelj in sošolec *Kodre*, ki je takrat služboval v Kanalu kot kaplan, ga je izpovedal in previdel. Potem je Kocjančič zopet bru hnil kri in izdihnil. Bilo je to 10. aprila l. 1878; torej pred 35 leti.

Izprevod Kocjančičev je bil velikanski. Na grobu mu je govoril prijatelj *Fr. Ferfila*, sedaj vodja plinarne v Gorici, krasen govor. Vse je ihtelo in pevci niso mogli peti . . .“

Takó moj poročevalec... A tudi jaz sam imam svoje spomine na Kocjančiča.

Prihajal je večkrat k nam v Gorico na posete, ko je moj brat Avgust še bil učiteljski pripravn timer, a tudi kasneje, ko je že učiteljeval na tamošnji c. kr. vadnici.

Kocjančič je s svojim krasnim baritonom pel razne pesmi, a brat Avgust ga je spremljal na klavirju. Pasanti so začudeni postajali in poslušali...

Nekoč pride k nam Kocjančič. Moj brat Avgust mu pravi: »Ti, Pepi, veš, da mi Slovenci očitajo, da komponiram v italijanskem duhu. No, zdaj sem pa zložil laško barkarolo Raisinijevo, in zdi se mi, da sem res pogodil italijanski duh«. Avgust sede h klavirju ter intonira:

»Guarda, che notte placida,
guarda, che bella luna!
Vieni, o fanciulla, scorrere
la limpida laguna« . . .

Kocjančič pa prasne v smeh, vrže se na bližnjo posteljo ter krili z rokama. »O Gustelj, Gustelj!« klikne naposled, »še nikoli nisi uglasbil pesmi v tako slovanskem duhu, kakor je ta!«

varianto »Ti pri oknu si slonela, ko sem jaz slovo jemal«, zabeležena kot »narodna« pesem, in sicer v vseh treh omenjenih zbirkah z isto melodijo. Žirovnik beleži še 3 kitice, Bajuk še dve razen gori reproducirane. 3. Bajukova in 4. Žirovn timer se bistveno enaki; 2. Bajukova in 2. ter 3. Žirovn timer se razlikujejo po vsebini. Melodija je vsekakor vsaj ponarodnela. Čegavo je besedilo in čegav napev, če ni zadnji sploh naroden, mi ni znano. *Krek*

In res se je dal moj brat Avgust prepričati ter je skladbi preskrbel slovenski tekst:

Deklica, vidiš, že noči
čarobno luna sveti;
če se ti, draga, kaj mudi,
v čolnič mi skor prileti!

Skladbo sem po bratovi smrti priobčil jaz v III. zvezku njegovih »Skladb« l. 1890.

Nek daj obiščem svoj rojstveni kraj Kanal, ko je Kocjančič že bival tam. Grem na izprehod proti Ročinju in v krčmi ob cesti »Pri Škalabonu« najdem Kocjančiča. Sedel je pri vinu. Pristopim ter vprašam: »Kaj delaš tu?« »Kakor vidiš, pijem rujno vince, duh pa mi plove v višjih regijonih« mi odgovori skladatelj-rojak. —

Kocjančič, žal, kot jurist ni tako uspeval kakor se je pričakovalo. Beda in revščina, bolezen in lahko-miselnost so ga ovirale, da ni došel do cilja.

Moj poročevalec, gospod šolski svetnik Davorin *Sinkovič*, mi piše o tem:

»V Gradec na univerzo je Kocjančič prišel menda še-le 1875 na jesen v začetku zimskega semestra. Spomladi l. 1876. sem šel poleg Kocjančiča stanovat. Tedaj smo ga prisilili, da se je začel učiti za prvi jur. izpit. Vsa skripta smo mu morali nabaviti, ali on se je le malok daj učil. Včas i je pa vendar šel tudi na Grad s skripti učit se. Doma se je učil zjutraj v postelji in pa včasih po kosilu. O lepem vremenu smo bili večinoma na izletih. Jaz nisem hodil več v kolegije, temveč sem izdeloval domače naloge, za katere sem še moral prečitati celo kopico knjig. V kavarne nisem zahajal, Kocjančič pa rad. Stanovala sva v Sack-Strasse, in tam blizu je bila tudi »Steirische Weinstube«. Tja sva večkrat na večer zahajala in tudi kateri od našega društva. Gospa krčmarica je bila Slovenka iz Braslovč (Štaj.) in je prav dobro pela. Vsakokrat smo peli narodne slov. pesmi, ona prvi, jaz drugi glas, Kocjančič pa je basiral. Večinoma smo zastonj pili, ker so nam drugi pivci plačali, samo da smo peli; in peli smo res izborn o.

Julija meseca je potem srečno prestal izpit. Vsi smo bili šli poslušat (ker so izpiti javni) iz radovednosti, kakó mu pojde; in šlo je . . .“

Potem je Kocjančič, ne imajoč dovoljne podpore, prišel domov v Kanal, kjer je vstopil za koncipienta pri notarju dr. *Kollerju*. Tu se je pa Kocjančiču zgodila nesreča, ki je uničevalno vplivala na njegovo usodo. Bil je namreč aretiran zaradi razžaljenja Njegovega Veličanstva, najbrže po nedolžnem, ter odveden najprej v kanalske, kasneje v goriške zapore.

O tem žalostnem dejstvu sta dve verziji, ki ji tu navedem:

»Dr. Koller je bil kot notar večkrat odsoten, in takrat je Kocjančič sprejemal raznim strankam različne pogodbe, ker se je bil v tem kmalu izuril. Pri pisanju pa je imel navado, da je vedno napravlj al vsepolno krivih črt, nemški takozvani h »Schnörkel«, seveda brez vsakega namena. Nekega dne je pisal tudi tako pogodbo, najbrže je bil prepis pogodbe za stranko. Okoli koleka pri besedi »Kupna (pogodba)« je napravil velik »Schnörkel«, ki je šel tudi po koleku. Neki vplivni neprijatelj, ki je bil na Kocjančiča ljubosumen zaradi svoje krasne, a koketne žene, je Kocjančiču podtikal, da je narisal cesarju — p i p o v u s t i h ! Ovadba je bila napravljena, češ da je Kocjančič hotel osmešiti cesarja. Izšel je ukaz za aretacijo. V njegovi celici v kanalskih zaporih sem videl nekoč Kocjančičevo pisavo brez datuma. Napisal je te *Stritarjeve* verze:

Oj tiho, tiho srce moje,
le malo časa še voljno
prenašaj bolečine svoje,
saj dolgo treba več ne bo!

Kasneje je bil prepeljan v goriške zapore, od koder je prišel domov na svobodo. Ali kakšen? Ves potr, ves drug Kocjančič! —

Drugi moj poročevalec opisuje to kočljivo stvar takó :

„Menda l. 1874. (?) je bil Kocjančič v pisarni dr. Kollerja v Kanalu. Pravil je v gostilni, da je imel pero za ušesom, in da mu je padla kaplja črnila na kolek, kjer je nastala »fajfca«. Takratni okrajni sodnik v Kanalu ga je ovadil državnemu pravdnistvu v Gorici zaradi hudodelstva razžaljenja Njegovega Veličanstva. Kocjančič je sedel v Gorici nekaj mesecev v preiskovalnem zaporu. Hudega se mu ni zgodilo, ker je dokazal, da ni imel slabega namena. V zapor smo mu prijatelji pošiljali vsak dan, česar je potreboval.“ —

Leta 1878. je bil Kocjančič notarski koncipient pri notarju drju. *Gršaku* v Ormožu. A le mesec dni je ostal tam. Prehudo ga je nadlegoval kašelj. Šel se je posvetovat v Gradec k zdravnikom, ki so mu rekli, naj ide domov. Ves obupan in bolan je prišel domov v Kanal — umret! . . . (Glej *Rakuša*, Slovensko petje str. 76.)

Kocjančičevo materialno stanje ni bilo ugodno. Živel je v večnih denarnih zadregah in godilo se mu je res tako, kakor Prešeren pravi o pesniku, da »živi in umrje brez denarja...«

Kocjančič ni imel navade praviti, koliko denarja dobi in kdo ga podpira; on se je bal, da bi ga kdo terjal, ker je imel povsod male — dolgove. Njegovi podpirajoči ga prijatelji so mu radi vse darovali, ker so vedeli, da na kako »vrnitev« niti misliti ni.

III.

Še nekaj dopolnjevalnih črtic o Kocjančičevem značaju, o njegovi rodoljubnosti, o njegovih vrlinah kot pevec, pevovodja in skladatelj!

Da se ve prav ceniti Kocjančičevo rodoljubno delovanje, treba je vedeti, kakšen je bil Kanal za Kocjančičevega dijakovanja. V tem oziru sem dobil sledeče podatke :

„Do l. 1860. je imel Kanal čisto laško lice. Sodišče je bilo italijansko in nemško, v gradu vse italijansko. Prve rodbine v Kanalu, obe Carnellijski, Garlatti, Hönl — vse italijansko! Na fabriki (zdaj last Malničev) so gospodovali Segalla in prej Borghi čez 200 karnjelskim tkalcem. Uradniki so imeli svoj »Casino«. Še dekan Periz se je smatral za Laha. Ni čuda, da so govorili vsi nižji sloji in »purgarji« (obrtniki) najrajši — furlanski! Da, še celó premožni kmetje iz vasi (n. pr. Kos iz Bodreža) so nazivali druge »moštro di škla«. (To bi se reklo po naše: prokleti Slovenec!) In v ta laški kraj je nenadoma prišel Kocjančič ter je kot dijak 6. gimnazijskega razreda ustanovil l. 1867. v Kanalu — čitalnico! Koliko dela in agitacije! Koliko nasprotovanja je bilo premagati v tem času! Igrali so »V Ljubljano jo dajmo!« Pri otvoritveni veselici je pel tudi dijaški pevski zbor (vmes: Lisjak, Ferjančič in dr.). Izginil je »Casino«, Kanal je odložil laško masko! Vsled gospodarskega poloma Laha Segalle na tovarni so odšli laški delavci, in narodna zavest se je utrjevala vedno bolj in bolj!“

L. 1902. je kanalska čitalnica obhajala 35letnico svojega obstoja. Na grobu čitalničnega ustanovitelja Kocjančiča je govoril takratni župan in nadučitelj v p.,

g. *Mihael Zega*. Pisec teh vrstic pa je zložil in poslal svojim rojakom pesem¹⁰.

V 5. kitici te pesmi sem mislil na Kocjančiča in Avgusta Lebana, oba kanalska skladatelja, ki sta po enoletnem presledku umrla drug za drugim v najlepši dobi. Zadnji stih 6. kitice je začetek pesmi »Kanalska«, katero je uglasbil Avgust Leban.

Kocjančič je bil kremenit značaj, mož energičen, neupogljiv, nesebičen kakor oče goriških Slovencev, rajni dr. *Karol Lavrič*, ki je bil gledé narodnega delovanja Kocjančiču vzor, in ob katerem se je bil navdušil takoj po Lavričevem prihodu iz Tolmina v Gorico. (1863. l.)

Za časa Kocjančičevega bivanja na Dunaju so bile razpisane volitve za državni zbor. Kot kandidat se je oglasil Kocjančičev dobrotnik Pino. Nastala je v »Soči« silna agitacija proti njemu, ker je bil uradnik tuje narodnosti. Kocjančič je prišel domov ter na vso moč agitiral po hribih proti Pinu. To mu je velela narodna dolžnost. Pino je sicer padel, a padel je tudi Kocjančič v nemilost pri Pinu, ki mu je zdaj odtegnil vsako podporo. Nastala je za Kocjančiča doba pomanjkanja, in značajni mladenič je rodoljubno navdušenje plačal s svojo pogubo!

Kocjančič je bil tudi dober govornik in je imel spretno pero. Pridno je dopisoval posebno goriški »Soči«. Med drugim se tam nahaja tudi njegov podlistek »Mink« in sicer leta 1876. v št. 2.

Za petje se je Kocjančič navdušil zgodaj. Že v prvih gimnazijskih letih je poslušal krasno petje goriških bogoslovcev, ki se je gojilo pod spretnim vodstvom bogoslovca *Trepala*. Trepal je bil s pesnikom *Gregorčičem* v bogoslovju. Uglasbil je ob svojem času navdušujočo Gregorčičevo pesem: Bratje v kolo se vstopimo.

Že mlad dijak je Kocjančič poučeval svoje šolske tovariše v petju. Ustanovil je bil dijaški pevski zbor, ki je nastopal ob raznih prilikah. Kdo starejših se ne spominja na Goriškem Kocjančičevega dijaškega pevskega zbora?¹¹

¹⁰ Ta pesem se glasi tako:

Svojim rojakom

o slavitvi 35letnice kanalske »Čitalnice«, dné 7. sept. 1902.

Pozdrav, rojaki, družba mila,
ki dné obhajaš mi spomin,
ko vzbujati jel iz mrtvila
med vami se je Slave sin!

Bil mrak je . . . a priplula zora
je národnosti na obzór . . .
»Kanalec tudi vstati mora!“
zvenél je glas iz dólov, z gôr! —

Od tega je minila doba,
let dolgih trideset in pet,
življenje vstalo je iz groba:
Čitalnica je vznikla v svet!

In vstajati iz vaše srede,
odlični jeli so možje,
gojč umetnosti in vede,
vedrč vam um, mečč srcé! —

Mnog velmož tak že v grobu spava,
ki milo objokujem ga;
a mnog živi, cvetè mu slava,
ponosen občudujem ga! —

Zaveden rod pri vas zdaj biva,
o njem po svetu slóves gre,
in pesem óri pomenljiva:
»Da smo Kanalcí, svet naj zve!“ —

Zató zvení naj danes čaša,
rojak pozdravljam brate vas:
»Čitalnica živi naj vaša,
srečnejši še priklj ji čas!“ —

¹¹ Po pravici piše Rakuša l. c.: »Takó krasnih mladeniških postav, kakor so bili Kocjančič, *Kurinčič* (sedaj vikar na Goriškem) in *Ferjančič* (sedanji vpok. dvorni svetnik in bivši državni poslanec) i. dr., spojenih s še krasnejšim glasom, ni bilo kmalu najti“.

A tudi v Kanalu med domačini je imel Kocjančič svoj pevski zbor. Ko se je pa vrnil v Kanal in je bil v službi pri dr. *Kollerju*, je imel poleg zbora še izboren kvartet, da mu ga ni bilo para po vsem Slovenskem, niti v sami Ljubljani ne. Udje tega kvarteta so bili muzikalno naobraženi ljudje, ki so vsi peli »prima vista«. Peli so: c. kr. sodni adjunkt *Wallenhoff*, bivši operni pevec, I. tenor (Gosp. W. živi še sedaj kot vpok. c. kr. okrajni sodnik v Beljaku); *Miha Zega*, nadučitelj, II. tenor, *Kocjančič*, I. bas in *Hönig* (trgovec) II. bas. Ta sloveči kvartet je pel dovršeno in, kjer je nastopil, je vse utihnilo samega strmenja. Kocjančič sam je bil izboren baritonist obsežnega glasu. Pel je izlahka globoki c in visoki g. Ne pretiravam, ako trdim, da je bil Kocjančič najboljši pevovodja svoje dobe v Slovencih. Bil je čudovito tankega posluha in na svoje pevce je vplival z nekako magično močjo, da so peli pod njegovim vodstvom čudovito lepo. Kocjančičevih pp, cresc., decresc. in dr. ni mogel niti približno izvajati kak drug pevski zbor. Bil je pa tudi do pedantnosti strog pevovodja. Dokler ni šlo vse izborno, ni nastopil. Nekaj posebnega je bil način njegovega dirigovanja. Pevci so imeli pred njim tak respekt, da so si komaj upali zasopsti. Za svoj zbor je Kocjančič storil vse, da je le dosegel višek efekta. Bil je tudi jako iznajdljiv. Tako n. pr. je iznašel tudi tróbkke. To so bile kratke trstikove cevke, pokrite na obeh koncih z jako tenko mrenico. V zborih pri veselih točkah (la, la, la) so se trobke glasile jako efektно. Tudi med akademiško mladino je Kocjančič vspešno deloval kot pevovodja, in sicer na Dunaju kot pevovodja »Slovenije«, v zimskem semestru 1875/6 pa je vodil petje »Slov. pevskega društva« v Gradcu. Pevci so nastopili takrat v »Puntigamski dvorani« na koncertu, ki je bil izborno obiskan.

Velika zasluga Kocjančičeva je tudi ta, da je leta 1874. v Gorici sprožil misel o »Slavcu«, t. j. o pevskem zboru za celo Goriško. Izprva je to društvo uspevalo sijajno, posebno, ko sta živela še skladatelja *Avgust Leban* in *Anton Hribar*, c. kr. vadniška učitelja v Gorici, ki sta bila duša goriškemu »Slavcu«. Pisec teh vrstic se spominjam še prvega koncerta, ki ga je bilo priredilo to društvo v goriškem gledališču. Pomislite: Slovenci so nastopili v laškem gledališču! Pesnik *Simon Gregorčič* je bil zložil besedilo »Slavčev spev«, a moj brat Avgust je pesem uglasbil za moški zbor, morda najboljši moški zbor Avgusta Lebana. Še mi je pred očmi divno-ganljivi prizor: zastor se dvigne in iz sto moških grl zadoni:

»Čuj od planin, čuj od ravnin
stoglasno, vbrano žvrgolenje!
Aj to doni, aj to budi,
to polno je življenje!
Živí, cvetí domači gaj,
mladi se dom in narod vstaja,
in pesmi »Slavec« peva zdaj
kot pesmice iz raja! . . .»

Pred mano je sedel oče goriških Slovencev, dr. *Lavrič*. Ganjen si je zakril obraz z rokama ter — zaplakal! . . .

V loži je bil tudi laški gimnazijski ravnatelj, bivši univerzitetni profesor v Padovi dr. Frapporti. Zadivljen je izrekel: »Slovenci so majhen, a velenadarjen narod; njih je velika bodočnost!«

In kaj šele »Slavčev« nastop v cerkvi sv. Ignacija v Gorici na Jernejevo l. 1876. Stopetdeset Slovencev — moških grl — je pelo *Oberhofferjevo* mašo op. 19! Celo protestantje in judje so prišli v cerkev poslušat divno petje, dasi je vladala velika vročina. *Anton Hribar* se je kot dirigent povspel bil na koru na stolico v pajčevinsko-tanki suknjici ter odondot, pregleduje ogromni pevski zbor, dirigiral; moj brat *Avgust* pa je orglal golorok. Zložil si je bil že doma preludije »ad missam Oberhofferianam«, jaz sem mu pa liste obračal ter manipuliral z registri. Kot »postludium« pa je brat Avgust proizvajal mogočno Bachovo fugo! . . .

Da, da! To so bili dnevi slave za Kocjančičevega — »Slavca«! Žal, da vse mine . . . O »Slavcu« danes na Goriškem ni več sledu, a njegovi oskrbniki spijo vsi v — hladnih gomilah! . . .

Kocjančič pa ni bil le izboren pevec in pevovodja, nego tudi skladatelj. Tovariš *Miha Zega*, sam izboren glasbenik, mi piše v tem obziru:

„Harmonije se je Kocjančič učil sam. Pregledoval je dovršene skladbe, in kar je spoznal za lepo, je uporabil pri svojih skladbah. V harmoniji se je zelo izobrazil tudi na Dunaju kot pevovodja »Slovenije«, nadalje v razgovorih z rajnim *Tovačovskim*, doma pa z rajnim Antonom *Hribarjem*, posebno pa z Avgustom *Lebanom*, ki sta oba bila skladatelja in glasbena teoretika. Brigal se ni nič za prepovedane kvinte in oktave, kar je bilo takrat v očeh nekaternikov — hudodelstvo, ampak porabil je vse, če je le dosegel efekt in če se je dalo lahko izpeljati. Prav jezilo me je, ko sem videl v njegovih tiskanih, bodisi lastnih, bodisi po njem harmonizovanih pesmih, kako so jih nepoznani mi teoretiki — »popravljali« ter s tem kršili efekt. (N. pr. »V sladkih sanjah spiš, kraljica«). Da je Kocjančič živel in mu je prišel tak »korektor« v roke, bi ga bil gotovo ostro kaznoval!“

Jaz nimam drugega pripomniti, nego da se strinjam z g. Zego. Taki »popravki« močno ovirajo spoznanje umetniške individualnosti.¹² Zakaj pa *Prešerna* nihče ne »popravlja«¹³, dasi je znano, da njegov jezik ni prost slovniških hib? Ali bi bil Prešeren še isti Prešeren, ako bi ga »popravili« po »stanju« sedanjega slovenskega jezikoznanstva?!

Šolski svetnik *Sinkovič*, ki je v Gradcu živel s Kocjančičem v najožjem stiku, mi piše:

„Kocjančič ni znal nobenega instrumenta, le na klavir nekaj akordov. Skladal je pojoč, da si je pesmico iz knjige pel in pri tem note pisal in primerjal, kateri glas mu bolj ugaja. Eno tako je zložil na najinem stanovanju.“

Kocjančič je kot glasbenik izdal dvoje zvezkov narodnih pesmi. Založil jih je veleposestnik Ignacij

¹² Kako je soditi o popravkih v Kocjančičevih pesmih, sem razložil v sestavku »Kocjančičevo glasbeno delo« str. 30, tudi v op. 1. *Krek*

¹³ Se je, žal, zgodilo opetovano!

Op. uredn.

Kovačič. Po Kocjančičevi smrti pa so izšle njegove skladbe v Gruntarjevi zalogi pod naslovom: »Čuti v napevih«. Vglasbil in neomahljivemu narodjaku gospodu Ignaciju Gruntarju, c. kr. bilježniku posvetil Josip *Kočijančič*. V Ljubljani. Lastna založba. Tiskala Klein in Kovač 1881.

(Kočijančič je najbrže tiskoven pogrešek. »Lastna založba« pa tudi ni mogla biti, ker je bil skladatelj že mrtev).

V koliko so te skladbe v harmoničnem oziru »popravljen«, ne morem soditi, ker nimam originala pred seboj. Čudim se vendar, zakaj so se sploh »popravljal«, ko je vendar skladatelj v pismu prosil: »... naj ostane vse, kakor sem postavil!« —

Kocjančič je zapustil baje še tretji zvezek narodnih pesmi, ki jih menda zdaj hrani po smrti brata Karla skladateljev nečak *Ciril*. Mogoče, da je med zapuščino še kaj vmes. Slišal sem, da je nečak *Ciril* nekaj stvari shranil v posebno omaro, ki pa ima skrivno zapiralo, ki ga zna le on odpreti. Morebiti, da se prej ali slej to zapiralo odpre in vsebina v omari preišče.¹⁴

Kocjančič je na Dunaju — kakor znano — občeval tudi s *Stritarjem*.

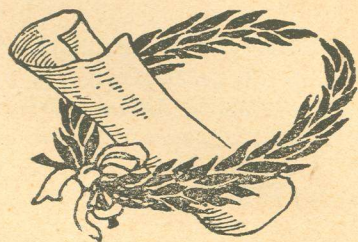
Stritar piše v svojih »Spominih« o Kocjančiču takó-le:

„Slišal sem nekđaj pesem »Oblaček« mladega, takrat še malo znanega skladatelja Kocjančiča — zdaj tudi že leži v hladni zemlji. Skladba mi je bila po volji. Duh pesmi je bil umetnik čudovito pogodil. Mislil sem si: Ta je tudi eden. Seznanil sem se z njim in videl, da je mladenič nenavadno darovit, poln navdušenja za svojo umetnost. Ko sem videl, da ima Kocjančič v sebi tisti dar božji, katerega si človek ne more pridobiti s trdom, a potreben je neizogibno za vsak pravi umotvor, hotel sem poskusiti z njim. Izročim mu svojo pesem (Kantata na Prešernovem domu), bere naj jo in potem naj poskusi, če mu je pesem po volji. Mož jo bere in bere, potem delj časa molči. Naposled z glavo odmaje, da ne. Zakaj ne? Ali vam pesem ne ugaja? O tega ne, ali ta pesem, kakor je kratka, je cela simfonija; in kaj takega se jaz ne upam. Prigovarjam mu — saj med nama ostane, naj poskusi. Vse zastonj; mož se ne da nikakor omečiti. Jaz pa sem si mislil: Prav tako, mladenič, iz tebe bo še kaj: ti veš, kaj je umetnost in imaš sveti strah pred njo. — Žal, da se moje upanje ni uresničilo; siromaštvo je zatrló, zadušilo mlado moč, ki je toliko lepega obetala svoji domovini!“

S temi lapidarnimi besedami *Stritarjevimi* skončujem svojo razpravo ter kličem iz dná ganote duše:

Slava Kocjančičevemu spominu!

¹⁴ Prim. moj članek o skladateljevem delu v pričujoči številki, odstavek II. *Krek*

Spomin na Josipa Kocjančiča.

Dr. ANDREJ FERJANČIČ.*)

zgodovini narodnega prepóroda na Goriškem se nam bode vedno hvaležno spominjati Josipa Kocjančiča. Za glasbo izredno nadarjeni mladenič, ki mu ni bilo sojeno doživeti več kakor 29 let, je v dobi par let s slovensko pesmijo bolj vzbudil in utrdil narodno zavednost na Goriškem, kakor je to na pr. s časopisjem ali še tako ognjevito besedo komaj v desetletjih mogoče doseči. Vendar se že skoraj pozablja njegovo zaslužno delovanje.

10. aprila t. l. poteče 35 let od njegove smrti in zato bodi piscu teh vrstic, ki je Kocjančiča na njegovem potu delovanja večinoma spremljal, dovoljeno, se na kratko spominjati tega nadarjenega glasbenika in njegovega dela.

Josip Kocjančič se je rodil 16. marca 1849 v Kanalu ob Soči. Iz domače šole je prišel na gimnazijo v Gorici in je komaj tretješolec že pričel gojiti petje med šolskimi tovariši. Leta 1863 je prišel v Gorico oče goriških Slovencev *dr. Lavrič*. Kjer je bil le-ta, tam mu je bil na strani Kocjančič s svojim dijaškim zborom. Dijaštvo se je začelo za petje navduševati, vsak bi bil rad pevec, in treba je bilo stvar organizirati. V pevski zbor so se sprejemali samo dijaki višje gimnazije, in vsakega je Kocjančič preskusil, ali ima glas in posluh. Tako je zbral okoli sebe samo dober material in je zato imel s svojim zborom velike vspehe. Toda pri tem delu so se mu stavile velike zapreke. Slovenci tedaj nismo bili razcepljeni na različne stranke; od te strani se je z veseljem gledal ta mladeniški vzlet. Tem več pa je po strani gledalo to delo nemško gimnazijsko učiteljstvo, ki je bilo z ravnateljem vred v veliki večini nemško.

Shajati se in vaditi v petju, to se pač dijakom ni moglo prepovedati, pač pa se je posebno bolj odlične pevce in povovodjo samega kontroliralo, ali so tudi za šolo vedno pripravljeni. Vodstvo pevskega zbora je torej stavilo pogoj, da more pri zboru sodelovati samo, kdor se obveže, da bode vestno izpolnjeval svoje šolske dolžnosti. To je imelo jako blagodejen vpliv na dijaštvo. Pevski zbor je narastel tako, da se ni mogel več zbirati in vežbati v nobenem dijaškem stanovanju. Pobirali so se toraj med pevci mali doneski, da se je najel prostoren lokal in klavir za vaje. Ko se je ne-

*) Med številnimi, deloma zelo odličnimi rojaki, ki smo jih povabili na sodelovanje pri Kocjančiču posvečeni številki, se je takoj in prav ljubeznivo odzval temu vabilu g. dvorni svetnik dr. Ferjančič, ki je še za srednješolske dobe Kocjančičeve sodeloval kot odličen pevec njegovega dijaškega zbora. V pismu, s katerim naznanja uredniku svojo pripravljenost, ustreči naši želji, je označen načrt za obljubljeni prispevek: »Kocjančičeve zasluge so posebno velike, da je s slovensko pesmijo zlasti na Goriškem vzbudil in utemeljil narodno zavednost, in poglobitno v tem oziru hočem njegovo delovanje očrtati.« Razumljivo, da vidi slovenski politik delovanje Kocjančičeve zlasti iz vidika politike; zanimivo, kakor nam predóčuje moč petja v smeri narodne probuje; posebno dragoceno, ker je g. dvorni svetnik Ferjančič tako v petju kakor v politiki izkušen in merodajen praktik.

Opomba uredništva

kega dne zbor, nad 100 dijakov, v tem lokalu vadal, se prikaže in obstoji na vratih gimnazijski ravnatelj *Holzinger*. Prepovedal nam je, zbirati se v tem lokalu in zapovedal hišnemu gospodarju, da nam ga zapre, češ, da smo osnovali društvo, kar je med srednješolci prepovedano. Morali smo lokal opustiti. To nam je sicer vaje otežilo, a nikakor jih preprečilo.

Dobro in precizno izvežban zbor je torej začel misliti na večje nastope.

Že prej so se prirejali izleti in male veselice v goriški okolici. Ljudstvo je kar drlo za pevci. Prvi večji nastop je bil v Solkanu, kjer se je priredil koncert v Vodnikov spomin. Povabilo se je vse učiteljstvo z ravnateljem vred. Nastop in ponašanje dijakov sta bila tako vzgledna, da je prišel poleg slovenskih profesorjev tudi ravnatelj *Holzinger* na to slavlje in po koncertu pri prosti zabavi celo napil spominu na Vodnika, kakor voditelju naroda v — latinskem jeziku.

Odslej je bil utrjen ugled slovenskega petja, in ko se je drugo leto v neki večji dvorani v mestu priredil koncert, ga je počastil tudi politični načelnik goriški, baron *Kübeck*. Ti vspehi so nas navdušili za živahno delovanje med prostim ljudstvom. Veselice, obstoječe iz govorov, petja, deklamacij in semtertja malih gledaliških predstav, so se vršile pogosto v raznih krajih po Goriškem. Dijaštvo se ni dalo z nikakimi sredstvi oplašiti in odvrniti od udeležbe. Zgodilo se je, da so celo iz malega semenišča po noči čez zid ušli gojenci, da so se mogli udeležiti naših priredb.

Ko je bilo to vrvenje najživahnejše, je bil informator barona *Kübecka* v slovenščini pisec teh vrstic in po njegovem odhodu na vseučilišče *Josip Kocjančič*, kateri je isti posel imel pri *Kübeckovem* nasledniku baronu *Pinu*. Iz tega se vidi, da nam naše delovanje na ugledu ni škodovalo, marveč smo bili *personae gratae*.

Kot jurist na Dunaju je *Kocjančič* z velikim vspehom vodil petje v »Sloveniji«. Slovensko petje, že prej na dobrem glasu, se je sedaj odlikovalo od petja vseh drugih narodnosti. *Kocjančič* je tudi sodeloval pri »Slovanskem pevskem društvu« in občeval s tedanjim pevovodjo *Tovačovskim*. *Kocjančič* je bil samouk, se ni učil in ni znal nikakega instrumenta, s težavo je na klavirju zbiral akorde, ki so mu zveneli v glavi, a muzikalno je bil nenavadno nadarjen. In od te nadarjenosti je bilo pričakovati najlepših vspehov, da mu ni bilo sojeno tako kratko življenje. *Kocjančič* je bil lep mladenič, visoke vitke rasti, vojak enoletni prostovoljec. Pri neki vojaški vaji se je prehladil, in ker je bil sploh rahlega zdravja, ni se več popravil.

Že ves bolan je prišel 1. 1877 v notarsko prakso k dr. *Gršaku* v Ormož, a je moral kmalu mesto zapustiti in se vrniti na svoj dom, kjer je po daljšem hiranju dne 10. aprila 1878 izdihnil svojo blago dušo.

Umrl je v mladeniški dobi lep talent.

Slava njegovemu spominu!

Josip Kocjančič Ignaciju Gruntarju.

Petero neobjavljenih pisem in še to in ono iz *Kocjančičevega* življenja.

Dr. GOJMIR KREK.

Ouch horte ich ie die liute des mit volge jehen:

Gewissen friunt, versouchtiu swert sol man ze noeten sehen.

Walter v. d. Vogelweide.

edki ljubeznivosti in postrežljivosti gosp. notarja *Ignacija Gruntarja* v Ribnici, veleuglednega rodoljuba in nesebičnega, za vse lepo navdušenega podpornika slovenskih umetnikov,¹ pa — last not least — njegovi staroklasično lepi prijateljski zvestobi napram veliko obetajočemu, a v našem glasbenem življenju vendarle skromno vlogo igrajočemu tovarišu *Kocjančiču* se imamo zahvaliti, da moremo objaviti v sledečih vrstah nekaj pisem skladateljevih po izvirnikih, ki nam jih je blagi mecen prerano umrlega skladatelja rade volje zaupal v objavo. Sedaj morda smatra ta ali oni za čisto umevno, da je hranil *Gruntar Kocjančičeva* pisma; saj jih je napisal mož, ki bi ga vendar ne radi pogrešali v zgodovini naše mlade umetnosti. A v tistih časih, ko je *Gruntar* prejemal ta pisma, so imela pomena le za prijatelja; drugi bi jih bili smatrali le za razodetja sprijenega študenta in zanemarjenega večnega — podporoželjneža. Saj celo njegovo bližnje sorodništvo ničesar ni storilo, da bi se ohranili zaostali rokopisi in pisma. Zgolj čisto človeško prijateljstvo do narodno neomadeževanega rojaka nam je torej omogočilo vpogled v intimno čuvstvovanje *Kocjančičevo*. Da teh pisem ni več po številu, je škoda. Toda že iz te petorice se zrcali vsa življenska beda in vsa navdušenost za umetnost, pa tudi vsa mržnja napram usiljenim juridičnim študijam, sploh vsa čuvstva, ki so gospodovala v *Kocjančičevi* plemeniti duši. Namreč v jedru plemeniti. V kolikor se je kazala zunanjemu svetu, bi nas mogla zares motiti v pravični presoji umetnikovega značaja; kajti celo v dopisovanju s prijateljem opazujemo poglobitno dve potezi, ki nam na prvi mah nikakor nista simpatični: Navidezna lenoba pri študijah in lahkomišno življenje na eni strani, na drugi pa večno prosjačenje za podpore pri onih, ki so sami živeli v tesnih gmotnih razmerah. In vendar se da vse to psihološko raztolmačiti na način, da vidimo nesrečnega mladeniča v ugodni luči, ne da bi pri tem pačili zgodovinske resnice.

Želja, kolikor moči udobno živeti — »Ich möchte Alles haben, was gut, recht und schön ist«, piše *Mozart* baronici *Waldstetten* — in tej želji nasprotu-

¹ Tudi pesnika *S. Gregorčiča* je izpodbujal k izdaji njegovih pesmi in dal svoje ime kot založnik 1. zvezka njegovih poezij (1882) ter založil njegov življenjepis, ki ga je sestavil *Anton Burgar* (Ljubljana 1907). Kaj čuda, da je pesnik svojemu prijatelju-mecenu posvetil ono lepo pesem »Slovó in naročilo« (najprej v *Stritarjevem* Zvonu 1879 str. 231, potem v *Poezijah* I. str. 89 sl.) in še drugih. Saj je nameraval vso zbirko posvetiti *Erjavcu* ali *Gruntarju*. (Prim. *Gregorčičevo* pismo *Gruntarju* pri *Burgarju* str. 28.)

joče gmotne razmere, vsledtega večni boj za obstanek, to so dejstva, ki se vlečejo skoz pisma umetnikov vseh dob in narodov kakor rdeča nit. Kocjančič je bil res siromak, a drugi še večji siromaki, ki so mu bili tovariši, so dospeli vsled resnosti in vestnosti, s kateroj so se oprijemali pričetih študij, do takih mest, ki so jim zasigurala vsaj primerno življenje. Tako imenovano »zabumlanje« je bilo zlasti v prejšnjih časih, ko so prihajali ubogi kmetski fantje brez pravih podpor, a z veliko porcijo samozvesti in svobodoželjnosti na univerzo, sploh prava kuga med visokošolci. Lahko se reče, da je velik odstotek ravno najbolj nadarjenih študentov na ta način zagrešil svoj cilj in zapadel revnosti, prerani smrti ali celo zločinstvu. Večna žalobna pesem takratnih voditeljev in pravih prijateljev dijaštva ima refrain: naši dijaki preveč pijo in pojo in se premalo uče. In če pravi *Stritar*

»Ko si za narod pel in pil,
Opravil svoje si dolžnosti,
Kako bi srečen narod bil,
Ko to bi bilo mu zadosti.«,

mu je te verze narekovalo ravno ono z dijaštvom čuteče globoko prepričanje, kakor mojemu očetu, ko je pisal *Gruntarju* z ozirom na dijaka, ki ga omenja Kocjančič v I. pismu z dne 18. nov. 1875, sledeče pismo²:

„Dragi prijatelj!

Še le danes mi je prilika poročati v zadevi gosp. *H....a*; iskal sem te dni trikrat medicinskega dekana, a šele danes se mi je posrečilo ga dobiti v pisarni. Pregledala sva dotične knjige, iz kojih se je med dr. pokazalo, da je prišel stud. med. *H....* jeseni l. 1869 v Gradec; po tacem je dobrih deset let dijak, kar je vsekako čudno znamenje polževe počasnosti v znanstvenem napredovanju njegovem. L. 1874^{ega} (in ne 1879^{ega}) je položil tako imenovani tentamen iz mineralogije in zoologije a iz botanike je dolžan ostal dotični izpit in ga še danes nema. Od leta 1874. tedaj sploh ni ničesa več napravil gledé izpitov in tudi ne poskušal. Ni tedaj res, da bi bil decembra l. l. ali pa januarja t. l. kakov izpit položil. Ne vém, kako je z nekterimi naših dijakov, da se tako spozabijo in učenje čisto opusté, — in med nje bi skoraj prišteval tudi omenjenega gospoda, dasi je neki bil prej dober dijak. Enaka je bila z bratom njegovim, ki tudi ni mogel izpita napraviti še za spodnje realke ne. Toliko o tej zadevi; obžalujem, da je vest tako malo vesela! Hudo, prav hudo mi dé za vsacega naših dijakov oboito ako so v narodnostnem oziru čisti značaji. Pri nas se sploh za domovino preveč pije in poje a premalo dela; bog obrati na bolje!

V starej udanosti Te pozdravlja

Tvoj prijatelj

V Gradci 17/2 1880.

G. Krek.“

Vendar bi bila pavšalna obsodba vseučiliških dijakov, ki so pustili svoje študije v nemar, nepravilna. Tega n. pr., da ravno Kocjančič ni bil tako ukažljen v juridični stroki, mu ne smemo šteti v prevelik

² Pismo mojega očeta drja *Gregorija Kreka*, ki je bil vseučiliški profesor v Gradcu, mi je izročil g. notar *Gruntar*. Objavljam ga, ker je v trojnem oziru značilno: ker kaže, kako se je briga Gruntar za slovenske dijake, kako je moj oče očetovsko skrbel za slov. vseučiliško mladež v Gradcu, in ker nam predloži simptomatično napako takratnega slovenskega dijaštva.

greh. Resni *Schumann* piše svoji materi »Die kalte Jurisprudenz, die einen bei dem Anfang schon niederschmettert durch ihre eiskalten Definitionen, kann mir nicht gefallen«, katero sodbo je pač eno leto pozneje v nekem drugem pismu materi temeljito predrugačil pišoč: »Das Jus schmeckt mir bei Thibaut und Mittermayer exzellent und ich fühle jetzt erst die wahre Würde der Jurisprudenz, wie sie alle heiligen Interessen der Menschheit fördert«; a prava ljubezen tudi Schumann in marsikaterega drugega glasbenika ni vezala s pravoslovjem (omenjam tu le *Ambrosa*, *Hanslicka*, med našimi skladatelji *Foersterja*, *Jenka* itd.) Njegov temperament, njegove srčne želje, vsi interesi so bili osredotočeni drugod. Vsled tega tudi oni horror pred zoprnim predmetom, ona navidezna brezbržnost v vitalnih vprašanjih, ona skoraj patološka slabost, premagati svojo nevoljnost in posvetiti svojo moč vsaj toliko časa onemu nemilemu predmetu, da bi mu dal podlago za eksistenco; pa tudi ona boleha slabost v zasledovanju celo svojih srčnih želja in umetniških stremljenj. In potlej čimdalje večja beda, ker se tudi podporniki polagoma odtegujejo od človeka, ki ne utegne postati »koristen član človeške družbe,« čim dalje bolj ono samotarenje, ona nezadovoljnost s samim seboj . . .

Sedaj so razmere že precej drugačne. Da bi se za Kocjančiča posvetil kak študent jedinole muziki kot stroki, bi ga bili zapustili bržkone zadnji resni prijatelji in dobrotniki. In iz njihovega stališča pač upravičeno. Kajti eksistence si Slovenec v tej dobi še izjemoma ni mogel sezidati ob sami umetnosti. Muzikantje in komediantje in pisači — to so bili častni naslovi takih propadlih ljudi, ki so hoteli živeti ob sami umetnosti. Stan umetnikov se dviga s kulturo. Čim večja je zadnja, tem višje stoji prvi v presoji družbe. Razumljivo! Šele večja kultura stvarja resne umotvore, in šele za te je treba tudi visoko izobraženih ljudi, ki se potem tudi kolikortoliko primerno čislajo in upoštevajo. Otroški narod nima potrebe po glasbenih profesorjih, izurjenih dirigentih, večjih glediščnih ravnateljih, temeljito izšolanih pevcih, ker pomeni takemu narodu umetnost le zabava, neresna igrača, nikakor pa integrirajoč del njegove kulture. Za zabavo si pa jemljejo norce, pocestne glumače in take vrste ljudi, ki jih spoštujejo nič manj in nič več kakor Rimljanje svoje actrices in gladiatores, namreč kot brezpravne robove in večjidel npravstveno hudo kompromitirane ljudi, ali kakor srednjeveški Nemci svoj »Fahrend Volk«, ki je bil v očeh meščanstva zmožen vseh hudodelstev in hudobij, nesposoben le za vsako pošteno delo.

Nekoliko boljše je danes! Kajti človek srednjega stanu, ki ni akademično punciran, ni raditega ipso iure že »izgubljen dijak«, izključen iz tako imenovane poštene družbe, reva, ki se jo upa vsak sluga in vsaka dekla brcniti izpred vrat naših stanovanj. Temu ali onemu se že posreči, prodreti z lastno močjo

zidove predsodkov, prenašajoč najhujše pomanjkanje in ponižanje, da končno vendar doseže zaželjeni častni cilj. A prehvaliti tudi sedanje dobe ne smemo. Tudi danes slišimo povsod le krik: Panem et circenses! Kruh in zabavo! Staremu cirkusu in bojem gladiatorjev sta se pridružila frivolna opereta in kinematograf! Tudi dandanes moramo še doživeti, da se očita velikim pesnikom, dobivšim kako plačano mesto, kjer se utegnejo poleg svoje službe še posvetiti pesništvu, da — se redijo ob sinekuri! Tudi sedaj le prepogosto vidimo, da vegetirajo nadarjeni pisatelji, igralci, kiparji, slikarji, pevci le takorekoč iz roke v usta, več ali manj od milodarov dobrosrčne, oh, tako dobrosrčne družbe.

Tem manj smete kamnati muzikalni talent starejše dobe, ki je bil ravno vsled nenavadne, neobičajne, specielne nadarjenosti nesposoben, živeti kakor vsi drugi »dostojno« v človeški družbi. Proučuj srce umetnikovo, dragi moj someščan, ter si ne trkaj po filistrsko na prsi, češ: Hvala bogu, jaz nisem tak kakoršni so oni! Nasprotno! Uči se ob življenju naših nadarjenih ljudi, ob dogodkih zgodovine! Pomisli, koliko lepih cvetov utegne potreti le mimogrede tvoja okorna in nemarna noga, koliko talentov si morda že sam s svojo neizobraženostjo in brezbržnostjo pahnili v pogubo in za koliko neprecenljivih, nenadomestljivih bogastev si s tem oropal svoj ljubljani narod, čigar »blagor« ti je tako na srcu!

Ako to pomisliš, boš pravično sodil življenje in usodo naših Hajdrihov, Kocjančičev, in razumel njihovo »lahkomiselnost«, »lenobo«, razumel njihovo večno študiranje brez knjig in izpitov, razumel njihovo svetovno bol in sarkazem, njihovo do nihilizma poostreno mržnjo do vsega rednega življenja in do onih, ki so s tem življenjem zadovoljni, ki se čutijo ob vsakdanjem službovanju in mesečnem potegovanju plač srečne in ki sami le prepogosto z zaničevanjem in neolikano ošabnostjo gledajo »zakrokanega študenta«, dasi je imel on morda veliko več talenta v sebi, nego pet punciranih skupaj, a mu razmere niso dopuščale, uporabljati in izkoristiti jih. Ali ni sam *Beethoven*, ko je v svojih vednih denarnih stiskah zopet enkrat brezuspešno prosil premožnega brata Krištofa za posojilo, pristavil imenu brata Krištofa kot »posestnika« značilno, v markantnih besedah trikrat podčrtano sarkastično pripombo: Herrn Kristoph van Beethoven, Gutsbesitzer. Ich brauche kein Geld, aber auch Deine Predigten nicht!! Ludwig van Beethoven, Hirnbesitzer«?! Lenobe in lahkomiselnosti ad hoc res ne smemo ščititi. A vprašati moramo in dočakati nam je v vsakem slučaju končni odgovor na vprašanje: je-li res le »lenoba« in »lahkomiselnost«, goli epikureizem in nihilizem vzrok, da imamo zlasti v prejšnjih časih toliko »zabumlanih« dijakov, ali pa so morda krive naše socialne razmere, ki večjidel silijo take osebe k študijam, ki so jim zoprne, dočim bi na umetniškem polju postavljali svojega moža!

Posebno za nas Slovence, ki živimo še vedno v zelo tesnih socialnih razmerah, je torej zelo poučljivo, če gledamo takim »izgubljenim kreaturam« naravnost v srce. Tedaj bo naša sodba napram njim gotovo milejša, napram nam samim pa dosti ostrejša, na obeh straneh pa pravičnejša, kar bo brezdvomno le v korist najmlajšim generacijam naših umetnikov po poklicu. Raditega je tudi posebno za nas velike vrednosti, da čitamo pisma naših »izgubljenih študentov« in, žal, uničenih talentov, v katerih se kaže duša kolikor toliko naga in nenašminkana, a tudi nepokvarjena po nemilih kritikah in preusvojenem mnenju buržoaskih krogov.

Iz tega vidika se nam je zdelo važno, objaviti iz Kocjančičeve korespondence to, kar nam je bilo pristopno.

V boljše razumevanje posameznih dogodkov in oseb, o katerih se govori, se nam vidi potrebno omeniti le še sledeče:

Pisma, ki so vsa objavljena do črke in pičice natančno po izvirnikih, je pisal K. svojemu dobrosrčnemu, intimnemu prijatelju *Ignaciju Gruntarju*. Prvi dve sta izvirno datirani iz Gradca, kjer se je bil K. iznova imatrikuliral leta 1875.³ V akademskem letu 1875/76 je bil tudi član slov. akad. društva »Triglav« v Gradcu.⁴ V nasprotju s svojim bivanjem na Dunaju se tu ni izključno pečal z glasbo; tudi v društvu ni stopil v ospredje, kar priča, da so njegove napovedbe v pismih II. in III. resnične, da se resno uči in pripravlja za prvi (pravnozgodovinski) državni izpit, ki ga je položil glasom tudi še ohranjenega spričevala z dne 26. julija 1876, št. 41 s povoljnim uspehom. Pismo III., ki nosi le dan in letnico, je pisal Kocjančič sigurno tudi iz Gradca, kar je razvidno iz vsebine. Pismo IV. sploh ni datirano. Pisano je v nasprotju z drugimi pismi na listu, ki je iztrgan iz kakega šolskega zvezka. Skoraj gotovo je tudi iz Gradca. Tudi mesec se da približno določiti. Ker govori o Lavričevem samoumoru — dr. Karl Lavrič je storil samovoljno smrt 2. marca 1876⁵ — in ker izpita (»skušnje«), kateremu se je podvrgel 26. julija 1876, takrat še ni bil položil in tudi ni stal tik pred tem izpitom, kar se da sklepati tudi iz vsebine pisma, menim, da je pismo pisano med marcem in majem 1876. Težko je kaj sigurnega povedati glede V. pisma. Bržkone je oddano že v Kanalu. Z ozirom na dejstvo, da je skladateljeva bolezen, kakor jo opisuje v tem pismu, že zelo bila napredovala, bi domneval, da izhaja to pismo prej iz leta 1877 kakor 1876. Ker je bil Gruntar šele leta 1878 imenovan notarjem (v Logatcu), nam dotični passus v pismu ne da pripomočka za približno ugotovitev datuma.

³ Dotična listina universitatis Graeciensis z dne 23. novembra 1875, ki jo je izdal doctor Jos. Blaschke, decanus facultatis juridic. politicae, in v kateri je zabeleženo, Jos. Kocjančič in hujus universitatis album rite esse relatum, je še danes ohranjena. G. M. Zega jo je našel med raznimi listinami (rojstnim listom, spričevalom o cepljenju in mnogimi sredješolskimi in drugimi spričevanji) v oni omari ali mizi »s skrivnim zapiralom« Kocjančičevega nečaka Cirila Kocjančiča, o kateri se govori na drugem mestu.

⁴ Prim. Jožef Rakež in dr., Slov. akademično društvo »Triglav« v Gradcu v XV. letu svojega obstanka. Spominski listi ob priliki blagoslovljenja društvene zastave. V Ljubljani br. 1. str. 17, št. 16, in Jakob Kelemina in dr., Akad. tehn. društvo »Triglav«. Njegov razvoj in zgodovina tekom 30 let. V Ljubljani 1906 str. 75, št. 16.

⁵ Glej Glaser, Zgodovina slovenskega slovstva III, str. 117.

Glede v pismih imenovanih oseb še sledeče:

V I. pismu navedenih tovarišev, in sicer *Levtika*, *Šukljeja*, *Levca*, *Tavčarja* pač ni treba še predstaviti. Znani so vsi kot pesniki in pisatelji. Bili so večinoma tovariši Kocjančiča na Dunaju, kjer je bil on kakor tudi Gruntar, Šuklje, Levec, Tavčar, Ferjančič, član leta 1869 osnovanega akad. društva »Slovenija«⁶. V 4. odstavku z začetnico »L. . .« zaznamovani gospod je v pismu seveda imenovan s polnim imenom. Iz blizu ležečih razlogov smo ime še živečega gospoda zamolčali. *Hafner* je bil modroslovec, inskribiran kot matematik, bistra glava, umrl je, kakor mi piše Gruntar, v rojstnem kraju Škofja Loka brez izpita. Naravoslovec *Fran Škaberne* je bil baje izboren basist. Umrl je kot profesor naravoslovja v Kranju. Tudi Škaberne je bil Slovenijan (vstopil je kakor *Gruntar*, *Levec* in *Šuklje* leta 1869 v društvo, dočim so vstopili *Kocjančič*, *Ferjančič*, *Jurčič*, *Kaspret*, *Krsnik*, *Resman*, *Stritar*, *Turner* in več drugih znamenitih Slovencev nekoliko pozneje, a vendar še tekom akad. leta 1869/70)⁷. *Kenda* je bil medicinec, je napravil izpite in doktorat zdravilstva. Umrl je kot zdravnik v Vipavi. *Rutar* je poznejši velezaslužni domoznastvenik, zgodovinar in pisatelj, leta 1903 na tako tragičen način umrl gimn. profesor Simon Rutar. On je bil kakor Kocjančič koj v prvem letu obstoja društva »Triglav« v Gradcu njegov član⁸. S *Krekom* je imel K. v mislih mojega očeta, vseuč. profesorja G. Kreka v Gradcu, umrlega leta 1905 v Ljubljani. *Ignacij Kovačič*, sedaj zasebnik v Sv. Luciji, je izdal oziroma »založil« I. in II. snopič Kocjančičevih Slovenskih narodnih pesmi. Kaj pomeni H. . . . ov qui(?)proquo, nisem mogel dognati; stvar pa tudi nima posebnega pomena. H. . . . (v pismu imenovan s polnim imenom), je tisti, o katerem poroča pismo mojega očeta. Danes je zelo čislani uradnik, a ne v medicinski stroki, za katero se je bil pripravljaj tako dolgo in brezuspešno.

V II. pismu navedeni *dr. Gustav Demelius* je znameniti romanist in profesor rimskega prava v Gradcu, znan zlasti po svojih civilnopravnih študijah o rimskem pravu. »Slavec« je ono pevsko društvo »Slavec« v Gorici, h čigar ustanovitvi je sprožil misel Kocjančič prilikom navzočnosti cesarjeve v Gorici l. 1874. Društvo, ki je imelo s svojim nastopom leta 1876 menda sijajen uspeh — saj K. govori o njem v pismu III. in *Janko Leban* ve iz svojih spominov sam poročati o njem (prim. Lebanov današnji članek) — je kmalu zaspalo.

Hišna preiskava, omenjena v IV. pismu, se je bržkone izvršila vsled poizvedovanj radi razžaljenja Njegovega Veličanstva. Mi o tej stvari nič gotovega ne vemo. *Leban* je v svojem članku navedel domnevanja, ki so bila razširjena v tej zadevi. Da bi bil K.

⁶ Nekaj drobtin o delovanju Kocjančičevem v »Sloveniji« podam o drugi priliki.

⁷ Glej *Janko Vencajz*, Spomenica o petindvajsetletnici akad. društva »Slovenija« na Dunaji. V Ljubljani 1894 str. 138 sl.

⁸ *Jakob Kelemina* in dr. I. c., str. 57.

zaslišan kot priča, je seveda pomota, če misli s »Kollerjevo inkvizicijo« na omenjeno kazensko postopanje. Mogoče je pa tudi, da je šlo tu za neko privatno obtožbo zoper drugo osebo, s katero je K. baje občeval. Jasnost bi se dala doseči le z vpogledom v sodne spise, ki so pa, kolikor se dostaja privatne obtožbe, bržkone že uničeni. Bolj verjetno je, da ima K. tu v mislih svojo lastno kazensko zadevo. Seveda je v tem slučaju tudi beseda »inkvizicija« v zvezi s Kollerjem (»*Kollerjeva* inkvizicija«) nerazumljiva. Celo pismo naredi name vtisk, da topot K. ni bil odkritosrčen napram Gruntarju, da je poskušal kolikor mogoče prikrivati. Tedaj je marsikaka beseda razumljiva, ki se sicer ne ujema z dejstvi. *Dr. Karol Lavrič*, »oče goriških Slovencev«, kakor ga imenuje Rakuša oziroma njegov sotrudnik *M. Zega* v »Slovenskem petju v preteklih dobah« str. 74, je bil pravi spiritus rector narodne probuje na Goriškem. Rojen leta 1820. v Premu na Notranjskem, je prišel še kot otrok z materjo v Gradec, tam dovršil vse pravniške študije in — pozabil svoj materin jezik tako temeljito, da se ga je moral šele zopet naučiti, ko je prišel v Trst in tam nastopil sodnijsko službo. L. 1850 je postal odvetnik v Tolminu in tam ustanovil prvo čitalnico na Goriškem. L. 1863 se je preselil v Ajdovščino, l. 1870 pa v Gorico, kjer se je ustrelil 2. marca 1876. radi duševnih muk. Lavrič je ustanovil list »Soča«, podpiral, poučaval in navduševal dijaštvo. Kako je posebno vplival na Kocjančiča za časa njegovih srednješolskih študij, je opisano v citirani *Rakuševi* knjigi (str. 74 sl.). Sostanovalec *Sinkovič* je morda »gimn. profesor Davorin Sinkovič«, kakor ga izkazuje seznam leta 1875/76 v društvo »Triglav« vstopivših članov, eden informatorjev *Janka Leban*. (Prim. *Lebanov* današnji članek str. 20/2 in 22/2).

V. pismo prevevajo že smrtne slutnje in odmev telesnih bolečin. Pretresljivo je to pismo, če se pomisli, da zapusti revež-skladatelj kot jedino, a najdražje mu premoženje šopek izvirnih pesmi svojemu vedno tudi dejansko zvestemu prijatelju in mu polaga na srce, naj zlasti na prvi strani (naslovu) ničesar ne izpremeni, osobito torej posvetila ne. Morda ravno zvesto izvršenemu nalogu je pripisovati, da je ostalo na naslovnem listu tudi opomba »lastna založba«, ki se z letnico izdaje (1881) ne ujema. Mogoče je pa tudi, da je on Gruntar, ki je plačal tisk, to pravzaprav nelogično pripombo v naglici dostavil, da bi na zunaj opravičeval več kot zaslužen posvečenje pri neinformiranem občinstvu, kateremu bi se bilo morda čudno zdelo, da je hkratu založnik in — z laskavim posvetilom obdarovani »neomahljivi narodnjak«. Da je imel Gruntar v svoji pretirani skromnosti take pomisleke, sledi iz pisma *Simona Gregorčiča*, ki naj prepelje neposredno v Kocjančičeva pisma. Tudi to Gregorčičevo pismo (po mojem mnenju iz leta 1880 ali 1881) je velezanimivo, tako v splošnem kakor tudi v osebnem oziru. Kolikor mi je znano, je objavljen doslej le 1. odstavek od »Jaz čutim . . .« do »Savlov duh« ter 4. odstavek; oboje v

Burgarjevi biografiji S. Gregorčiča (str. 23 oz. 26). Naj sledi tu dobesedno celo pismo, pretisnjeno po izvirniku:

»Dragi Nace!

Vesel sem bil Tvojega lista, a še bolj obljube, da prideš v kratkem osebno k meni. Stori to res enkrat po našej tergatvi. Jaz čutim prav živo potrebo, včasih biti v prijateljskeji, zlasti v Tvojej družbi; tedaj me vsaj na trenutke zapusti temni Savlov duh.

Tvoj članek v »Nar« (spoznal sem takoj, da je Tvoj!) je zadel prav v živo, za to je pa tudi, kakor si videl, vzbudil splošno pozornost. A mi slovinci smo, žalibog, premalo vztrajni. Naše navdušenje je podobno le zažganemu škopniku slame, nekaj trenutkov lep velik plamen, a potem kupček pepela, družega nič; — gorel ni niti tako dolgo, da bi si človek pri njem skuhal kroga za večerjo. Tako se bo godilo tudi Tvojej ideji, ako ne boš pridno donášal kurjave. Neti in neti, da plamen, ki si ga vnel, ne vgasne! Ako se stvar res vzame v resen pretres, ne bode brez ploda in narod Ti bode hvaležen. —

Ako si dal Kocijančičeve pesmi v natis, zahtevam tudi jaz s pokojnikom vred, da izpolniš njegovo željo, tako rekoč njegovo oporoko.⁹ — da daš natisniti nespremenjeno prvo stran, — posvečenje. Ali si shranil njegov list, ki Ti ga je pisal, ko Ti je pesmi poslal?¹⁰ Opiral se boš lahko nanj.

Dragi Nace! Tudi meni včasih prihaja skušnjava, da bi izdal zbirko mojih pesmi; a ko jih pregledujem, spoznavam, da ne smejo pod mojim imenom na dan.¹¹ So že take vmes, da bi mi jih farizejci in otroci (odrasli) zamérili ter da bi moral le trpeti zaradi njih. Ko bi bil šel pa k »Matici«,¹² izdal bi jih bil gotovo! Tako pa najberž ne bom videl sebranih mojih rim.

Gledé denara pošlji, kolikor Ti je moči brez težave. Pisal sem tudi Dominku, pri katerem imam tudi še nekoliko zaostankov; morda mi tudi on kaj pošlje.

Bog te živi

Tvojemu zvestemu prijatelju
S. Gr.«

In sedaj naj sledé Kocijančičeva pisma sama.

1.

V Gradcu, 18. nov. 1875.

Pobratime!

Hvalo, iskreno hvalo za tvoje priserčne verstice! Više je cenim od stotaka. To je edini način poboljševati. Očitaj užé takó obupanemu mladeniču v enomer le njegove pregrehe in pomanjkljivosti: pa ti pade v brezno indiferečnosti, kamor mu nikedar več ne zasveti nada poboljšljivosti. Ti pa uzbujáš, ali vsaj skušáš uzbujati v meni ponos; kažeš mi poklic, in me navdušuješ k delu. Kedó bi se ne okrepčal pri takih besedah, posebno ko ve, da izvirajo iz sercá udanega in zvestega prijatelja? Še enkrat: hvalo za prijazni opomín! Ko bi poprej ne bil terden v svojem sklepu, zdaj so me ojačile in ujunáčile tvoje rahlo svaréče in moško izpodbujajoče besede, ko vidim, da me še ne prišteva izmečkom moj prijatelj in ž njim vsaj peščica enakomislečih.

Pred julijem nij termina za prvi izpit. Tudi, ko bi bil, izvolil bi si skoraj rajši obrok v juliju, ker bi ne hotel prenaqliti se. Do julija (76) toraj poterpíte.

⁹ Po *Zegovih* zapiskih (s svinčnikom pripisano) bi bil ostavil K. v resnici pravcat testament. Katere vsebine je, danes ne vem, a hočem dognati, ker se pri revnosti skladateljévi bržkone tudi ta „testament“ nanaša na kompozicijsko zapuščino in je torej lahko velike vrednosti.

¹⁰ To je ravno pismo šte. V.

¹¹ Se je vendar zgodilo koj pri prvem zvezku *Poezij*, izišlem leta 1882, a pesnik se je odločil v to šele tik pred izdajo (Prim. *Gregorčičevo* pismo z dne 3. marca 1882 pri *Burgarju* str. 26).

¹² scil. bržkone za tajnika.

Stanovanje imam v »Sack-strassi« pri stari udovi šte. 34.

Levstika nijsem videl v Ljubljani, tudi Šuklje-ja ne, pač pa Hafnerja, Levca in Taučarja.

Tisto nedeljo pred mojim prihodom v Ljubljano poročil se je L.... sè svojo staro (v obéh pomenih besede!) ljubo. Platonična ljubezen! Hafner je vedno ista »stara hiša«. Na obličji se je celó nekaj pomladil. — Taučar je koncipijent pri dr. Schrei-ju.

Minoli teden sem srečal na ulicah — Škaberne-ta. Rekel mi je, da je delal in napravil izpit na Dunaji. Bog daj, da je res; tedaj se je zopet ena duša rešila iz víc moralnega terpljenja! —

Tu se nijsem oklenil nobenega, in se tudi ne maram. Samó Kendo in Rutarja poznam. Kenda se pridno uči, lep izgled bi to bilo meni, — ko bi užé bil pri rigorozijh. A imeti stoperv maturo! Iznorel bi človek! Pa bolje je kesno nego nikedar!

»Dunte vetri!«

»Plovi ladjo!« — ne kamor te žene osoda, ampak kamor te vódi kermilo resne volje, če te ima tudi nasprotni val razdrobiti!

Obedujem in obedoval bodem pri »Bierquelli«, kjer se dobivajo listki. H Kreku užé pojdem. Postal sem nekako odljuden, ogibam se ljudij, sam ne vem, zakaj?

Če je Kovačič užé odposlal novce v Prago, se bodo domačinke precej tiskale. Do konca januarija utegne biti delo dovršeno. A molči o tem, delo naj sodijo.

H.... ov Quiproquo glede Kende je pač piramidalen! Sicer sem užé tisti dan Kendo nekoliko pohladil rekóč, da mu ne dam 10 for. za óno štipendijo. Vendar mu je neljuba ta pomota!

Kaj ti čem réči gledé Kende? Sam ne vem.

Zdaj še nekaj:

Moja pisma so pisana samó za-te! Tebi bom naznanjal in zaupoval vse svoje veselje in terpljenje, — a samó tebi. Saj me je takó polna cela dolina, dovoli mi nekaj miru, da me počasi pozabijo.

Prokleti »lajnar« mi gode ravnokar pod oknom. A ne proklet! saj siromak hodi s trebuhom za kruhom. Ko bi imel v repertoiru vsaj:

»Oj sijaj, sijaj solnce« — dal bi mu ves svoj imetek!

Nace! kam smo prišli z našo devizo: „Immer lustig!“? — Tempora mutantur! Da bi bil vsaj drugi del tega prigovora vselej resničen! —

Zdravstvuj!

Tvoj

famulus

P. S. Pozdravi Dolenca in ostale prijatelje, katerih nijsem videl pri odhodu. Najraje bi bil odlazil od nikogar pozdravljen. Zató naj mi oprosté! —

2.

Gradec 17. grudna 1875.

Pobratime!

Obakrat prejel novce. Hvalo!

Tvoje besede mi zadajajo rane, pa v rane lijejo mir.

Iz tvojih prijateljskih pisem se svetlika, da gojiš smelo nado, kakor bi gledal v meni človeka, kateri bi bil zmožen in tudi voljan, v posebnej meri koristiti našemu, po naravi sicer čilemu, a od tujca in soplemenika striženemu narodu.

Presmelo upanje! Nečem Vas varati. Clara pacta! Moje želje so bolj krotke, ker višjim ne odgovarjajo moje moči — sedanje. Rešiti se moralnega poguba, oteti se fizične smerti, priboriti si kolikor toliko neodvisno življenje v zadnjih dveh decenijah svojega pozemeljskega bivanja, vredno živeti človeškega imena, ne biti ravno »fruges con-

sumere natus«, ali tudi prost vsake osobne slavohlepnosti, ljudoljub in domorodec iz prepričanja in dolžnosti: to si želim, dalje ne sega moje hrepenenje! — Ali pa dosežem to? — Teško! —

Učim se. Vsak stavek me prepričuje, da malo znam. V prejšnjih letih bi bilo to spoznanje moja največa sreča, zdaj mi je v spodtikljej, ker prekásno. Vendar, kar se da popraviti, bom storil.

V kolegije ne hodim pogosto, domá imam vsa Dr. Demelius-ova scripta.

H....a malo videvam, ga tudi ne vprašujem, kaj dela. Bojda se pripravlja za rigoroze.

Kendi gredó skušnje dobro izpod rok. Še eno stvarino ima premagati, pa ima drugi rigorozum. Izročil sem mu bil pismo, poročil, kar si mi v Gorici naložil. V drugih zadeve se ne mešam, toliko pa vem, da te osobno čisla, da se je pa v gmotnih vprašanjih najberže večkrat prevaril (ne ravno pri tebi); od tod morda tista pasivnost.

Pri Dr. Kreku nijsem bil, ne morem in ne maram odkrivati svojih okoljščin. Le prvo izkušnjo naj imam, pa se mi poverne vsaj nekaj samosvesti in prejšnje gibčnosti. Do takrat mi uže moraš prizanašati neki fatalizem.

Materi sem pisal uže trikrat, nemam odgovora. Morda je prokleti strup očernil pred njo moje ime! Če je takó, naj pa bo. Dovolj mi je storila dobrega doslej, moram jo ljubiti, spoštovati, če tudi je zapeljana.

O naznanilu v »Soči« morem le reči: »Bog nas varuj prijateljev!« Imenuje me »skladatelja«. Ko bi se le sovražniki krohotali, nič bi ne maral, — kaj pa prijatelji? Tudi to prenesem.

Če moreš, pošlji tiste kebre malo prej, da si bom kaj kuril.

Neko otročje samoljubje se me polastuje, ko čujem, da se pripravlja »Slavec« takó častno stopiti pred svet. Ne sódi me krivo, če se malo poveselím, da sem to misel podkuril. Kakó bi bil rad tisti večer med Vami! Naj se Vam lepó posreči!

Zdrav, Nace!
Vesele praznike!

J. K.

3.

Dragi Nace!

Če bi utegnilo biti kedaj kaj iz mene, imel boš sladko tolažilo, da si rešil enega človeka pogina. Pokazal si se pravega prijatelja in človekoljuba.

Ker si svojo prijateljsko dolžnost (se ve, da govorim tu le o tistej etičnej dolžnosti!) takó zvestó opravljaj in jo še izpolnuješ, imaš nedvombeno tudi pravico terjati račun o mojem obnašanji, o življenji svojega varvanca.

Kenda mi je pravil, da si ga zvestó in skerbljivo popraševal, ali se pač učim, in sploh, kaj delam. Da ti tako radovednost navdihuje prava prijateljska ljubezen do mene, sem več nego prepričan. Toplo se ti moram zahvaljevati zanjo!

Nego nekaj te prosim. Bodi uverjen, da ti govorim resnico. Če hočeš o meni kaj izvedeti, obrni se kar naravnost do mene; čistejšo resnico ti razodenem, nego jo moreš dobiti po zavertih in okljukih. A ne smatraj tega kot očitjanje. Meni je samó do stvari! Toliko sem se že ojačil, da si upam govoriti resnico o sebi, in to je veliko.

Prašaj me, če hočeš, najmalostneje reči, vse ti čem odkrito izpovedati; da! celo kacega pregreška ti ne zamolčim, v katerega utegnem zdaj pa zdaj pasti — iz stare navade. Pa saj vem, da ti delam krivico, da nijsi takó strog. Glavno vprašanje ti je pač: ali se sploh zdatno

učim? Na to ti resno odgovarjam: da! — Kedar bi bil takó nesrečen, da bi me ta volja minola, naznanil bi ti sam.

Do danes sem predelal, predelal v pravem pomenu besede zgodovino rimskega prava in splošni del. Sedaj preidem k pandektam. Toliko ti naznanjam v orientacijo.

Tedaj le poterpíte do julija. Da delam, se bodeš prepričal, ko prideš (kakor čujem) v Gradec.

Še nekaj te prosim. Zabilježuj, kedó in koliko mi daje podpore. Ko bi mi kedaj kedó metal v oči, kakó me je uzderžaval in mi denar tегnil, plačam mu sè serčno zahvalo. Famulus je uže mnogo skusil na tem svetu, in ve, da se mu je nadejati tudi tega. Pa to bodi rečeno le tebi!

Neizmerno me veseli »Slavčev« sijajni uspeh. Kamen do kamna palača! Ali se še spominjaš sicer navdušenega ali vendar le skromnega začetka v petji? In zdaj že obstoja »Slavec«! Nijsmo ne še take šeme Slovenci!

Mesečnino sem prejel, 20 po Kendi in 10 gold. po nakaznici. Hvalo!

Iz serca ti privoščim, da si že tešeš stolček, na katerem boš (bodi prepričan!) srečen sedel v življenji. A kako bi imel jaz rad po sedaj takega prijatelja poleg sebe, s katerim bi se po storjenem delu pogovarjal o tej in onej zadevi v poduk in počitek! Vem, Nace, tudi ti si trpel (o da bi nikoli več ne!) moralíčne muke.

Morda bova še kedaj srečna!

Zdravstvuj, duša draga!

10./I. 76.

Jos. Kocjančič

Ne vem, kaj delajo v Pragi, da nij še korekture nar. pes.

4.

Dragi!

Kaj delam?

Iz početka sem bil kaj priden. A mirú nijsem imel. Enkrat sem imel hišno preiskavo. Vse moje uboštvo so pregledali, vsako cunjo, vsak listič. Takó me je bilo uznemirilo, da sem bil ves zgubljen. Lehkomišeln sem bil vedno, a vest moja je čista. Mislil sem si, zakaj moram biti takó preganjan? — Gledé Kollerjeve inkvizicije sem bil tudi klican pred sodnijo kot priča. Vse me je bilo takó poterlo, da bi se bil kmalu zmotil. Začel sem bil zahajati med družbo, da se izvijem melanholiji. Par mescev so me vendar pustili pri miru, upam, za zmirom. Zdaj sem duševno zdrav. Zakaj ti nijsem tega poprej naznanil? Nijsem mogel. Še zmisliti se nijsem smel tega preganjanja. Molčal sem. Kakó me je mogla dirnoti smert mačhe, si lahko misliš: bila je edina duša, ki me je gorko in nesebično ljubíla. — Lauričev samomor me je tudi strašno pretresel. Imel sem ga za očeta, kateremu sem poleg mačhe gojil najglobbo ljubezen. Vse te okoljščine so zeló neugodno uplјivale ná-me.

Z narodnimi pesni imam le jezo. Vse tirjatve tiskarjeve sem izpolnil. Plačan je po Kovačiču v smislu pogodbe. Korekturo mi je bil poslal uže februvarija, čedno delce. A od tedaj nij ne duha več o pesnih. Dvakrat sem mu uže ostro pisal, nič mi nij odgovoril. Še dva dní čakam, pa ga tožim. Naročniki vedno poprašujejo, kakó in kaj. Vse me jezí.

Skušnjo delam julija. Da ta čas dobro porabím, si misliš lehkó.

Zdaj udobím sostanovalca, pridnega, poštenega Slovenca prirodoslovca Sinkovič-a. Vem, da bo dobro náme uplјival.

Denarja premalo, tesnó gre.

Hvalo, Nace, za tvoj trud. Vem, da ti bo plačan, če naredím skušnjo.

Serčno zdrav, blagi, poterpežljivi prijatelj!

O preganjanji mólči!!!

J. K.

Dragi Nace!

Odgovoril ti nisem na zadnje pismo, ker nisem mogel takó naglo prepisati pesmi. Z veliko težavo sem jih pisal 10 dni. Pošiljam ti jih, ti si jih bil prvi razumel, in kakor vidim si jim tudi zdaj čedalje bolj naklonjen.

Stori z njimi kar hočeš, tvoje so, družega nemam na sveti, da bi ti dal v znak moje hvaležnosti in spoštovanja!! —

Vse je resnično v njih, nič ponarejenega: od prve čerke na naslovni strani do zadnje glaske.

Če bi jih kedaj hotel dati tiskati, prosim, naj ostane vse, kakor sem postavil. Če živim, bi rad korekturo vodil. Samó to, za boga milega, spoštuj prvo stran, ki sem jo med solzami pisal! —

O svojej bolezi ti povem, da mnogo terpim, desno krilo pljuč se mi zdi kakor bi bilo vse zvezano, pa boli me, posebno ko kašljam. Kašelj me nepretergoma, od kar sem prišel domov, terpinči.

Tako, da jaz ne upam več zdravja. Se zna zgoditi kak preobrat, a jaz sem pesimističen.

Skoraj, skoraj, bi te malo pokregal. Veš, prepočasen si! Lepo veselje bi mi bilo, da bi te videl »notarja«. Ne morem več pisati, vse me boli.

Zdravstvuj!

J. K.

Iz predstoječe korespondence veje sladkotrpka vonjava pravega prijateljstva, onega prijateljstva, o katerem poje *Klopstock*:

Am meisten ist und wahrsten der mein Freund,
Der warm, nicht heiss, das Gute, das ich habe,
Und streng nicht, doch genau, den Fehl auch
sieht.

Zavest, da straži tak prijatelj častni spomin svojega tovariša v sreči in nesreči, je mogla Kocjančiču olajšati zadnje ure in poslajšati boleti grenkega umiranja. Čast in hvala Kocjančiču, čast in hvala pa tudi njegovemu prijatelju!

Kocjančičevo glasbeno delo.

Dr. GOJMIR KREK.

I.

enilca Kocjančičeve glasbene zapuščine zadene kočljiva naloga, če hoče pravičen biti napram skladatelju in resničen napram zgodovinskim dejstvom, objektivni pred tribunalom umetnosti. Kajti on, čigar spominu je posvečena današnja številka našega lista, je gledal že smrti v oči oziroma je celo

že ležal v hladni zemlji kanalskega pokopališča, ko se je šele rodila večina mlajše skladateljske generacije in z njo popolnoma drugo naziranje v glasbenih zadevah. Povsem drugi in veliko resnejši in obsežnejši so že predpogoji, ki jih dandanes zahtevamo od naših skladateljev, povsem druga in mnogo bolj komplicirana

so sredstva, s katerimi mora znati razpolagati sedanja naša produkcija. Kocjančičevo skladateljsko delovanje — ostale njegove zasluge so že podčrtala druga peresa — nam je raditega le oceniti relativno: oziraje se na takratni položaj glasbenega stvarjanja, pa tudi na osebo skladatelja.

V zadnjem oziru pride v poštev zlasti mladost našega skladatelja — umrl je devetindvajsetleten — in pomanjkanje vsakega rednega pouka. Kocjančič še samouk ni bil, če razumemo ta pojem prav. Kajti kolikor vemo, se muzikalne teorije tudi sam ni učil, sistematično gotovo ne; bržkone pa tudi ne mimogrede. Teoretični razgovori, bolj pričkanja z *Avgustom Lebanom* in *Arnoštom Tovačovskim*, prvim pevovodjo Slovenskega Pevskega Društva na Dunaju, o harmonizaciji posameznih pesmi, pač ne morejo veljati za pouk, tem manj, ker je bil Kocjančič za vse zgolj teoretične pomisleke stroge tabulature nedostopen, če so jih bili tudi izrazili njegovi ožji prijatelji in izurjeni glasbeniki. „Posluh in efekt sta mu bila merilo“, pravi *M. Zega*. Tembolj moramo občudovati Kocjančičev naravni čut za harmonično blagoglasje in neprisiljeno peljavo glasov. V kolikor spada morda kak popravek na tuj konto, na tem mestu nočemo natančneje preiskati. V obče gre tu očitno le za slučajne in večinoma malopomembne preuredbe,¹ katerim je še dandanes podvržen pretežni del izhajajočih skladb, ki pasirajo ponajveč roke urednikov skupnih izdaj, preden izidejo.

Toda tudi razmerno s kratkim življenjem in teoretično neizurjenostjo je bila žetev nekako skromna. V tisku so izšle sicer 3 zbirke moških zborov, med njimi pa le ena z izvirnimi pesmami, 8 na številu. O kakovosti pozneje!

Ker se Kocjančičeve skladbe danes ne dobijo več v knjigotržtvu,² ne bo odveč, če jih opišemo na tem mestu bibliografsko.

¹ V arhivu akad. društva „Slovenija“ na Dunaju sem našel med drugimi, Kocjančiča tiščočih se stvari tudi kupček glasov Kocjančičevega izvirnega zbora „Oblačku“. Po dolgem in vestnem primerjanju pisave glasov s pisavo fragmenta onega pisma, ki ga je pisal Kocjančič iz Dunaja bratu Karlu — ta fragment se mi je zdel za primerjavo bolj zanesljiv in merodajen kakor graška pisma, ker so glasovi bili pisani za časa dunajskega bivanja in ker se pisava, kakor znano, v mladih letih še lahko znatno spreminja — in iz drugih vzrokov (na pr. pravopisu itd.), ki jih tu radi pičlega prostora ne morem navesti, bi domneval, da je petero teh glasov napisal uprav Kocjančič lastnoročno in sicer: po en glas obeh tenorjev, po en glas obeh basov in baritonov solo. Sola tenorja izpod Kocjančičevega peresa nisem našel. Iz teh glasov sem si sestavil partituro, in smatram to partituro kot prvo tno iz razlogov, ki jih tukaj tudi zmolčim, ker bi drugače predaleč zabredel s poti. Če primerimo to prvotno in bržkone pristno Kocjančičevo partituro z ono, ki je objavljena v „Čutih v napevih“, se kažejo take premembe, kakršnih mora še danes prav pogosto izvrševati urednikova pila. Deloma so popravki res malenkostni in morda le malo v korist, nikoli pa v kvar celotnemu vtisku, na nekaterih mestih pa so bili brezdvomno potrebni (n. pr. opetovane odprte oktave v vokalnem stavku!) Žal, da nimam prostora za objavo obeh variant, da bi se čitatelji mogli sami prepričati o istinitosti moje trditve.

² Jaz sam sem imel do predkratka le I. zv. „Slovenskih narodnih pesni“. Za II. zvezek in za „Čute v napevih“ se imam zahvaliti g. notarju *Ignaciju Gruntarju* v Ribnici, pa g. zasebniku *Ignaciju Kovačiču* v Sv. Luciji na Goriškem; prvemu gospodu se zahvaljujem tem potom najiskrenejše za darilo „Čutov“, ki mi ni samo kot književna redkost, temveč tudi kot dokaz naklonjenosti zaslužnega slovenskega rodoljuba nad vse dragoceno, in za ljubeznjivo posredovanje pri g. založniku „Narodnih pesni“; g. *Kovačiču* pa za prijazno posojanje jedinega izvoda II. zvezka „Nar. pesni“, ki ga še ima.

Izvod I. zvezka „Slovenskih narodnih pesni“, ki je že od nekdaj moja last, ima še kaj posebnega: skoraj gotovo lastnoročne Kocjančičeve dostavke:

Kot prvo delo je izšla zbirka „Slovenské národne pesni. Nabral in za moški zbor upravitel Josip Kocijančič. I. zvezek. Založil Ignacij Kovačič, lastnina založnikova, natisnil Em. Starý in dr. v Pragi.“ Cena: 1 gld. 27 strani v 8°.³

Ta zbirka, ki je izšla bržkone proti koncu leta 1876, kar sklepam iz Kocijančičevega pisma IV. Gruntarju v zvezi s prvim naznanilom v *Stritarjevem* Zvonu, izišlem v 1. februarški številki leta 1877, str. 48., obsega sledeče pesmi v stavku za moški zbor: 1. Slovensko dekle. („Venček na glavi se“). 2. Zagorska („Bom šel na planine“). 3. Lavdon pri Belemgradu. („Oj stojaj, stojaj Beligrad!“). 4. Vánderček („Oj kod bova vandralla“). 5. Nezvesta („Ljub'ca moja, kaj si st'čila“). 6. Kaj boš za mano hodil! 7. Pod ókencem. („Prišel sem pod okence“). 8. Slanca. („S'noči pa je slanca pâla“). 9. Dolenjska. („Pridi Gorenjc!“). 10. Moj'ga pobiča še nij. („Že noč se mrači“). 11. Na ganjku. („Na ganjku je stála“). 12. Kam? („Ko brez mirú okrog divjam“). 13. Alj me boš kaj rada 'mela? 14. Svarjenje. („Stoji, stoji tam lipica“). 15. Lani, letos. („Kje je, oj lanjsko véselje?“). 16. Ptičja svatovščina. („Tiči so se ženili“). 17. Zvonikarjeva. („Ko dan se zaznava“), 18. Pred 'autmanom'. („V nedeljo jutro vstala bom“). 19. Majol'ka. („Majolka bod' pozdravljena“). 20. Zdravijca. („Koljkor kapljic, toljko let“). 21. Kaj je ljubezen? („Kdor če pa vedet“). 22. Srečno! („Srečno, srečno ljubca moja!“). 23. Vasovalec. („Po planincih gromí“). 24. „Sem rajtal studirat“). 25. Ljubičina pošta. („Moja ljubca m'je pošto poslala“). 26. Venec narodnih pesnij, v katerem so zastopane sledeče pesmi: a) Na to bander' prisegamo. b) Barčica po morji plava. c) Zverina s' je rad'vala. č) Kaj boš za mano hodil. d) Poslušajte vi púrgarji. e) Bom šel na planince. f) Bom sabljico nabrusil. g) Adijo, le zdrava ostani. h) Tiči so se ženili. i) Popihnul je tihi vetar. j) Ne vdajmo se!

Druga zbirka narodnih, tudi za moški zbor postavljenih pesmi nosi naslov „Slovenske narodne pesmi. Nabral in za moški zbor upravitel Josip Kocijančič. II. snopič. Založil Ignacij Kovačič. Lastnina založnikova, cena: —. Kamnopolisna Jos. Blaznik-ova v Ljubljani.“ 22 strani, 8°. — V tej zbirki, ki je izšla bržkone koncem leta 1877 ali pa celo začetkom leta 1878, kar sklepam

a) v števil. 8 („Slanca“) v 4. taktu je bila od začetka očitno tiskovna pomota, ki se je sicer v vseh izvodih popravila s tem, da se je zradiral c v tenorskih glasovih in g v prvem basu. Da pa ni nobenega dvoma, stoji v mojem izvodu ob robu s črnilom pripisano e, g pri tenorjih, in c pri basih. b) Pri števil. 12 („Kam?“) je s črnilom pripisana opomba „Napev národen“. c) Rokopisna korektura se nahaja str. 26, 4. sistem, 3. takt, 3. četrtnika v drugem basu. Dočim je bil v drugih izvodih tiskan očitno fis, ki pa ni razločen, je v mojem izvodu ta glas razločno s črnilom popravljen v g. č) Str. 15 (števil. 17 „Zvonikarjeva“) 5. takt od začetka in 4 takte pred koncem je ostal v drugih izvodih v drugem basu razveznik (Auflöser) pred d, ki seveda ni na mestu; v mojem izvodu je s črnilom 4 krat prečrtan. d) Končno je str. 27, 1. takt 1. bas pred gis postavljen pravilno razveznik, ki ga v tisku manjka. — V tekstu je popravljen s črnilom e) v števil. 11 („Na ganjku“) 4. takt od začetka, 2. kitica „veseli“ (v drugih izvodih „vesele“ in f) v 4. kitici „preži“ (v drugih izvodih „preži“). Razen popravkov pod a) in b) so te korekture tako diskretne, kolikor mogoče posnemajoče tiskovne tipe, da jih je komaj zapaziti. Črnilo je iste vrste, kakoršne se je posluževal K., in pisava in ves ductus se mi zdita Kocijančičeva. (Nemški b in ð namesto d in N, akcent itd.)

³ Simonič, Slovenska bibliografija I., str. 227 zapisuje format 4°, kar je napačno.

po oceni v *Stritarjevem* Zvonu, izišli v drugi januarški številki leta 1878, str. 32, nahajamo sledeče pesmi: 27. Junak Janko („Stara mi majka šetala po gori“). 28. Dober večer! („Dober večer ti voščim oj ljubca“). 29. Prevzetna. („Glej, glej kak mimo gre!“). 30. Stara ljubezen. („Ena tica priletela“). 31. Fantič na vojski („N'coj je prav lep večer“). 32. Zapeljana deklica. („Travniki so že zeleni“). 33. Pri vinu. („Ko b' sodov ne b'lo“). 34. Vinski brat. („Vinček moj“). 35. Materino žalovanje. („Koljkokrat sem ustajala“). 36. Černi kos („Kak' lepo poje černi kjus“). 37. Miličino slovo. („Oblubil ti z manoj si venčike plesti“). 38. Visoka je gora. 39. „O moj 'šocja' je šel“. 40. Dolenjska zdravica. („Prijetli zdaj vesel' bodimo“). 41. Pobiči mi po cest' gredo“. 42. „Roženkraut, nagelj in rožmarin“, povezal in gospodu Franju Ferfili poklonil J. Kocijančič, zopet potpourri narodnih oz. ponarodnelih pesmi, in sicer: a) Od C'lovca pa do Marpurga. b) Raspodite se megličice. c) Te hentane citre. č) Travniki so že zeleni. d) Marko skače. e) Mila, mila lunica. f) Zvedel sem nekaj novega. g) Kdor če pa vedet'. h) Čuk se je oženil. Na zadnjih 5 straneh so ponatisnjene vse kitice pod 27. do 41. navedenih pesmi.

Kocijančičeve izvirne skladbe so izšle v zbirki „Čuti v napevih. Vglasbil in neomahljivemu narodnjaku gospodu Ignaciju Gruntarju, c. kr. bilježniku, posvetil Josip Kocijančič. V Ljubljani. Lastna založba. Tiskala Klein in Kovač. 1881.“ (24 strani, 8°). To delo sestoji iz sledečih zborov: 1. Slovo. („Le nocoj še luna mila“). 2. Majnik. („Le enkrat daj še, majnik zlati!“). 3. Spoved. („Vse to, kar si mi zdaj naštela“). 4. Vabilo. („Ljubica pojd' z menój“). 5. Lahko noč. („V sladkih sanjah spiš kraljica“). 6. Njega nij. („Rože je na vrtu plela“). 7. Oblačku. („Za góre solnce že zahaja“). 8. Popotna pesem. („Dánes tukaj, jutri tam“). — Besedilo ad 1, 2, 3, 7 in 8 je *Stritarjevo*, ad 4. *Jenkovo*, ad 5. *Fr. Malavašiča*⁴, ad 6) pesnik ni imenovan; danes je znano, da so besede *Gregorčičeve*. (S. Gregorčič, Poezije I/36).

To je vse, kar je izšlo Kocijančičevega v tisku.

II.

Preden preidemo h kratki oceni umetniške vrednosti navedenih del, naj še reflektiramo na domnevo, da je zapustil skladatelj še gradiva za tretji zvezek slovenskih narodnih pesmi v rokopisu, dasi nisem mogel dognati v tem oziru nič pozitivnega.

O tem fiktivnem 3. zvezku čitamo pri *Rakuši* (str. 78): „Izdal je dva zvezka narodnih pesmi (42) in en zvezek lastnih skladb; tretji zvezek narodnih že za tisk pripravljenih pesmi pa hrani njegov brat Karol, čakajoč založnika.“

Eksistenca 3. zvezka torej tu ni samo mimogrede omenjena, temveč se trdi tako apodiktno in podprto s takimi spremljajočimi dejstvi, da bi imeli prima facie tem več vzroka, verjeti Rakuši, ker je bil njegov infor-

⁴ Ta pesem je najprej izšla v listu „Pravi Slovenec“, ki ga je *Fran Malavašič* sam izdal leta 1838 pri J. Giontiniju.

mator za članek o Kocjančiču le-tega dobri prijatelj, član njegovega kvarteta, nadučitelj in deželni poslanec *Miha Zega* v Kanalu.⁵

Naravno je bila moja prva misel „Dem Mann kann geholfen werden“. Brat Karol čaka založnika in jaz hrepenim po neobjavljenih Kocjančičevih skladbah za glasbeni del njemu posvečene številke.

Prva skrb je bila torej, da stopim v dotiko s Karlom Kocjančičem; a po daljšem poizvedovanju — še notar Gruntar mi ni mogel povedati, ali Karl še živi — sem dobil istočasno od več strani vest, da je, žal, že umrl 1. 1911.⁶ Vsled posredovanja notarja *Gruntarja* in šolskega vodje *Janka Lebana* mi je naznanil gospod *Miha Zega* po zadnjem gospodu sledeče: „Tretji zvezek narodnih pesmi je hranil njegov brat Karlo, ki pa je umrl 1911 l. Po Karlovi smrti so vrgli skoro vse papirje rajn. Josipa na ogenj(!); le nekoliko jih je shranil Karlov sin Ciril v posebno omaro, ki pa ima skrivno zapiralo, ki je zna le on odpreti. Če mi dovoli vpogled, ko pride v Kanal, Vam bom poročal, če najdem kaj zanimivega“.⁷

Glavni moj up je torej visel ob tej „skrivnostni omari“, up, ki pa z ozirom na naznanjeno justifikacijo Kocjančičevih papirjev in z ozirom na neko pismo notarja *Gruntarja* z dné 8. marca 1913⁸ že takrat ni bil več bogve kako velik.

In res je imelo preiskanje „skrivnostne mize“, žal, v tem oziru⁹ popolnoma negativen rezultat.

Zavedal sem se, da utegne hraniti katero društvo, bodisi akademično ali kaka čitalnica, izvirnik ali vsaj prepis tega III. zvezka, ali da je prišel rokopis v roke kakega prijatelja ali znanca, ki ga je zavrgel ali po čigar smrti so sorodniki rokopis — brezvreden papir!! — uničili.

⁵ O tem dejstvu me je obvestil *Janko Leban* v pismu z dné 9. marca t. l. pišoč: „Spis v Rakuševi knjigi izvira izpod njegovega (scil. Zegovega) peresa“.

⁶ Prim. opombo uredništva št. 4 k *Lebanovemu* članku v tej številki.

⁷ Pismo *Janka Lebana* z dné 9. marca 1913.

⁸ V tem pismu mi piše najintimnejši prijatelj Kocjančičev med drugim: „Če je imel material pripravljen tudi za tretji zvezek narodnih pesmi, mi ni znano“.

⁹ Našle so se le sledeče listine in papirji: 1.) Rojstni list župnega urada kanalskega z dné 31./10. 1860 št. 304, 2.) Spričevalo o cepljenju z dné 4./6. 1849, 3.) Spričevalo 4. razreda normalne glavne šole z dné 7./9. 1860, 4.) — 15.) Spričevala c. kr. gimnazijev Gorici in sicer a) I. razred 2. tečaj z dné 31./8. 1860, b) II. razred 2. tečaj, c) III. razred 1. in 2. tečaj z dné 31./3. ozir. 29./8. 1863, č) IV. razred 1. tečaj z dné 21./3. 1864, d) V. razred 1. in 2. tečaj z dné 31./3. oziroma 26./8. 1865, e) VI. razreda, interimično spričevalo o 2. tečaju z dné 22./11. 1866 („Nachprüfung aus der Mathematik“) in VI. razred 1. in 2. tečaj z dné 15./4. oziroma 31./8. 1867 (K. repetent!) f) VII. razred 1. tečaj z dné 21./4. 1868 in g) duplikat zrelostnega spričevala z dné 28./8. 1869. 16.) Spričevalo dunajske univerze z dné 12./6. 1876, „dass Josef Kocjančič, Rechtshörer auf grund des Maturitätszeugnisses des k. k. Staatsgymnasiums in Görz am 21./10. 1869 an der juridischen Fakultät immatriculiert worden sei und die Vorlesungen vom Wintersemester 1869/70 bis zum Sommersemester 1872/73 mit Unterbrechung des Wintersemesters 1871/72 und des Wintersemesters 1872/73 durch sechs Semester besucht habe. Sein akad. Benehmen war den akad. Gesetzen vollkommen gemäss“, 17.) Spričevalo odvetnika dr. Lavriča v Gorici z dné 23./10. 1871, da je K. „dijak pravoslovja na Dunaju, kot narodnjak izvrsten; z dobro vestjo ga priporočam toraj vsim slovenskim krogom“, 18.) Spričevalo graške univerze z dné 23./11. 1875, „J. K. in hujus universitatis album rite esse relatum“, 19.) Spričevalo graške univerze z dné 26./7. 1876 št. 41, „hat am 26./7. 1876 sich der rechtshistorischen Staatsprüfung unterzogen und ist als befähigt erklärt worden“. 20.) Scripta Jus Romanum, 21.) Dopisnica s Kocjančičevo fotografijo. Spomin 35 letnice kanalske čitalnice (7./9. 1902). *Miha Zega* pravi v pismu z dné 24./3. 1913 Janku Lebanu: „O notah pa nisem našel nič. Nadejal sem se, da udobim rokopis III. zvezka, pa nič!“

Kar se tiče prijateljev Kocjančičev, sem korespondiral s celo vrsto njih oziroma z njihovimi nasledniki. Nihče o kakem III. zvezku ničesar ne ve.

Pri društvih je bilo upanje še manjše. Prvič je znano, da je le zelo malo takih društev, ki imajo urejen in katalogiziran arhiv — še Glasbena Matica v Ljubljani ga nima! —, in drugič je istotako znano, da vzame iz takih neurejenih knjižnic marsikateri član pogostoma to ali ono, kar ga ravno zanima, na dom, pozabi na vrnitev ali — hoče pozabiti. Društvo samo pa takó ne ve, kaj ima.

Vendar sem poskušal svojo srečo pri akad. društvu „Slovenija“ na Dunaju. Pri preiskovalnem delu sta mi asistirala z vso pripravljenostjo in postrežljivostjo gg. cand. iur. *Goriup* in *Rus*.¹⁰ Gostoljubno društvo mi gotovo prijazno odpusti, če izdam, da glede glasbenin tudi ono nima prav nobenega redu. Lepo pisan seznam je sicer tu, a ne velja, ker so note vse križem in vprek razmetane v enem kotu in ker veliko zabeleženih not sploh ni najti. Ob prvem pogledovanju Kocjančičevih ovitkov sem bil veselo vzradoščen, zagledavši konvolut not z napisom „Venec nar. pesni. *Kocjančič*“. Heureka! Morda je to ona iskana zbirka narodnih pesmi? V resnici se je nahajala v tem ovitku tudi partitura z napisom „Venec“, a brez avtorjevega imena. Ta venec obsega v obliki potpourrija (torej kakor št. 26. [ki ima celo napis „Venec narodnih pesni“] in št. 42. objavljenih narodnih) sledeče pesmi: 1.) Od straže hervaške. 2.) Brodnik čuti udarca. 3.) Bratje, veseli vsi. 4. Ko dan se zaznava. 5. Preljubo veselje, oj kje si doma. 6.) Mi smo štirji vsi pastirji. 7. Otok bleški. 8.) V gorenjsko oziram.

Čegav je ta „Venec“, še danes ne vem. Naši v te vrste literaturi zelo verzirani pevovodje morda poznajo ta venec in morda tudi vedo, kdo ga je sestavil. Hvaležen bi bil za pojasnilo.

Zá-me je bila stvar od začetka dvomljiva, ali ni morda ta venec vendar Kocjančičev. Ko sem primeril notno pisavo glasov k „Oblačku“, ki sem jih istotam našel in ki jih smatram za lastnoročno pisane glasove Kocjančiča samega (prim. op. ¹ tega članka), z notno pisavo te partiture, sem si moral priznati, da zadnja ni Kocjančičeva. Pa tudi pisava besedila nima Kocjančičevih posebnosti (na pr. z in ž, ki sta tu pisana dosledno s z in ž, dočim uporablja K. v pismih zelo rad nemški ž in ž i. t. d.) ne glede na to, da je pravopis po mojem preudarku iz novejše dobe in brez akcentov, ki jih K. v svojih pismih na mnogih mestih rad pripisuje (primeri v tem zvezku objavljena pisma). Za to, da je ta venec Kocjančičev, bi le govorili uporaba istega napisa kakor pri šte. 26, in dejstvo, da se konča venec s pesmijo „V Gorenjsko oziram“, ki je bila Kocjančiču očitno posebno pri srcu.¹¹ Uvrščene pesmi niso, kakor znano,

¹⁰ Obema gospodoma kakor tudi sl. društvu „Slovenija“ izrekam na tem mestu iskreno zahvalo za pomoč oziroma prepustitev nekaterih Kocjančičevih skladb v raziskavanje.

¹¹ *Rakuša* (Slov. petje str. 75) poroča, da je K. to pesem s posebno navdušenostjo dirigiral pri prvi besedi v Gorici, tako navdušeno, da je zoper izrecno

vse narodne, temveč večinoma ponarodnele.¹² Iz dobe, v kateri so živeli oziroma komponirali skladatelji teh ponarodnelih pesmi, se pa ne da nič sklepati proti avtorstvu Kocjančičevemu glede Venca, ker so se vse te pesmi že za Kocjančiča pele in sicer bržkone občno pele. Skladatelja, ki bi bil šele nastopil po Kocjančiču, gotovo ni med njimi. Harmonični ustroj pa govori odločno proti Kocjančičevemu avtorstvu. Ne le, da je ta venec sestavil v peljavi glasov že precej poučeni in praktično izkušeni skladatelj, ki se poskuša tu pa tam celo v malih kontrapunktnih poletih, operira tudi že precej z lestvi tujimi toni in s takimi harmonijami, ki jih v publiciranih Kocjančičevih harmonizacijah ne nahajamo.

Dovolj! Tudi ta moj up je šel po vodi; morda me pa kdo pouči in dokaže, da nimam prav. Za sedaj tudi ta Venec zá-me kot Kocjančičevo delo ne šteje.

Vprašanje, kje je 3. zvezek narodnih pesmi, ostane torej nerešeno. In nerazjasnjena ostane navedena trditev v Rakuševi knjigi, nerazjasnjena še dalje segajoča pripomba ocenjevalca I. zvezka narodnih pesmi *L.* (Levca?) v *Stritarjevem* Zvonu 1877 str. 96: „Kakor čujemo, ima g. Kocijančič blizo 100 narodnih pesmi zbranih (sic!), katere bi rad vse na svetlobo dal, ko bi ga slovensko občinstvo podpiralo v njegovem podjetji takó, kakor gotovo zasluži.“

Morda nam pripomore naša številka in ž njo oživljeni spomin na skladatelja do tega, da se javi srečni posestnik neobjavljenih Kocjančičevih narodnih pesmi.

III.

Pomen Kocjančičeve prikazni v naši glasbeni literaturi ve prav ceniti le tisti, ki si predočuje značaj takratne prav pičle produkcije. Umetno, a, žal, tako redko umetniško stvarjanje se giblje med najhujšo sentimentalnostjo in banalno poskočnostjo. Vmes leže navdušene pesmi za dom in narod. Približno s „Slovensko Gerlico“ se je porodil Kocjančič in približno istočasno z izdajateljem „Gerlice“, *J. Fleišmanom*, je legel v grob. A kaka razlika je med načinom, kako obdelujejo sotrudniki ali zalagatelji „Gerlice“ narodno pesem, in med načinom Kocjančičevim!

Kako nališpana s tujim talmi-bleskom, kako bombastično napihnjena s puhlo figuracijo, kako spačena bodisi na neokusno sladkobno bodisi na večinoma deplacirano veselo stran je narodna pesem v „Gerlici“! „Preljubo veselje“ na primer! (I, str. 8.) V prvem delu sentimentalno mtraríra-, v drugem delu pa poskočno mtatata-spremljevanje; oboje narodni pesmi tuje — laškega

zapoved oblasti, da se sme peti le prva kitica, dal tudi zapeti tretjo kitico („Verige žulile so nas do kosti“).

¹² Tako je na pr. št. 2 „Brod nek (ne Brodnik!) čuti udarca“ po tekstu in napevu stvorba *Ferd. Rusana*, hrv. skladatelja (glej *Kuhač*, Južno-slovenske narodne popevke IV str. 389); št. 4 „Ko dan se zaznava“ (Zvonikarjeva) je spesnil in uglasbil *Blaž Potočnik* (glej *Gerlica*, Venec slovenskih pesem. Vredil *J. Fleišman* I str. 22); št. 5 „Preljubo veselje, oi kje si doma“ (Veselja dom) je pesem *Antona Slomška* (glej *Aljaž*, Slovenska pesmarica I str. 36); št. 7 „Otok bleški“ (Bleško jezero) je spesnil *K. Huber* in uglasbil *Kam. Mašek* (glej *Gerlica* II str. 16); št. 8 „V gorenjsko oziram“ (Triglav) ima za pesnika *Semrajca*, za skladatelja pa *J. Fleišmana* (glej *Aljaž*, Slov. pesmarica I str. 41 in *Razlag* Pësmarica, 2. izdaja str. 56.) Potemtakem ostanejo kot prave narodne le št. 1, koje besedilo je sicer *Vodnikovo*, kateri je pa služil za melodijo „stari kranjski napev“ (*Gerlica* I str. 20), dalje št. 3 (*Gerlica* II str. 18) in št. 6.

pokolenja. Ali „Pridi Gorenjc“! Res, da je že melodija sama precej osladna. A kakor se tu prezentira (I, str. 10) s šestnajstinsko figuracijo, nekako tako kakor vaja za levo roko pri kakem Diabelliju, je vrhunec neokusnosti. Ali „Lej, lej, kak mimo gre“ kot polka mazurka (IV, str. 16)! In tu govorim, kakor rečeno, le o priredbah narodnih pesmi. Da je uglasbil *Kamilo Mašek* Prešernov „Luna sije“ „kod horvatski kólo“ (V, str. 10), da pleše „K slovésu“ (V, str. 20) nekak bollero, da skače „Od (Prešernove!) železne ceste“ (VI, str. 14) v tempo di polka, da v teh „izvirnih“ skladbah mrgoli nemških in italijanskih reminiscenc in kar je takih okusnosti več, nas tukaj le v toliko zanima, da označimo glasbeni milieu, kakor ga je našel Kocjančič, ko je začel skladati.

In zopet moramo vzklikniti: Kaka razlika! Pri Kocjančiču je narodna pesem priprosta, res v narodnem duhu postavljena, takšna, kakor bi jo zapeli kmetski fantje. Priprosto otožna je, kjer poje o žalostnih dogodkih, odkrito vesela, kjer poroča o veselih trenutkih življenja. Zoprna osladnost in brutalna poskočnost sta mu tuji; tuje mu je sploh vsako igranje s čuvstvi, ki so tu tako pristna domača kakor izklesana iz srca domačega fanta ali dekleta, ko utriplje ravno v vsej svoji vroči žalosti ali radosti. Tu ni nič onega pri tujcih izposojenega lišpa, ki se podaja narodni pesmi ravno tako slabo kakor kmetskemu dekletu; tu ni nič onih po tujih delavnicah ponarejenih biserov in demantov, ki jih je po kratki dobi sijaja morala dohiteti usoda vsega neresničnega, prisiljenega, ponarejenega, nepristnega ... blesk je izginol, ostala je le neresnična kretnja, svojčas tragična ali vesela, danes le — tragikomična.

Ravno, ker je bila Kocjančičeva duša tako otroško nedolžna, kar se tiče glasbene teorije, je mogla zrasti na njegovi gredi narodna pesem svobodna, brez ovirajočih staket, zdrava, naravna, visoko štrleča proti solncu.

In kolikor vidim, je bil Kocjančič prvi, ki je dal na ta način narodni pesmi, kar ji gre. On narodne pesmi sicer ne parfumira za nastop v koncertni dvorani, on je pa tudi ne vleče v krčmo med pijance, dišeče po vinu in — hlevu. Kocjančič ne ravna galantno, a pošteno in snažno z narodno pesmijo! On je zlasti ne bagatelizira, postavlja joč sebe v ospredje namesto nje. On se ne igra bogve kako modrega in mogočnega gospoda napram njej, priprosti, slabotni dekli; nasprotno: on je napram njej zares s pravo ljubeznijo in s spoštovanjem udani sluga. Raditega se morejo svobodno in samosvoje razvijati ritmika, forma, besedilo, melodija, harmonija. In celo pri zelo kočljivem taktovnem razdeljenju je njegova roka navadno srečna. Le v toliko se čuti tu vsaj v prvem zvezku oddaljeni vpliv šole, da si prizadeva stisniti tu pa tam melodične fraze v moderc enega izmed običajnih taktovnih načinov, ne meneč se za to, ali se jim tudi poda od začetka do konca. Tako je na primer že ab ovo izgrešeno taktovno razdeljenje št. 1:

itd., izgrešeno radi-

tega, ker se pesem tako ne poje, izgrešeno pa tudi ne glede na ta glavni vzrok raditega, ker naglaša besedilo povsod prisiljeno in napačno: venček na glavi s é bliská ti s kiticé itd.¹³ Napačna se mi zdi tudi izbira taktovnega načina št. 2:

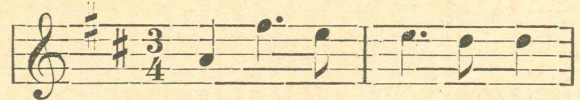
 namesto:
Bom šel na pla - ni - ne, na

 ... Vsaj
Bom šel na pla - ni - ne, na

tako sem jo jaz slišal, in taka se mi zdi tudi naravna. A mogoče je, da je tej nenaravni razdelitvi kriv zapis *Miroslava Vilharja*,¹⁴ ki je to narodno prvi objavil v 2. sešitku „Novih slovenskih narodnih pesmi z napevi“, ki ga pa nimam in le citiram po *Štreklju*, Slovenske narodne pesmi II/1980. Kako se pa Kocjančič že v prvem zvezku ne zmeni za „šomašterska“ pravila, kadar se po njegovem mnenju ne dajo zjediniti z bistvom narodne pesmi, temu je dokaz št. 13 („Alj me boš kaj rada 'mela?“), kjer uporablja $\frac{5}{4}$ takt, taktovni način, ki je bil takrat še precej nenavaden v glasbeni kompoziciji sploh, da ne govorim o slovenski, kateri je bil popolnoma neznan.¹⁵

Mnogo „prirediteljev“, „upraviteljev“, „postavite-ljev“, „nabirateljev“, „urednikov“, „zapisovateljev“, „har-monizatorjev“ slovenske narodne pesmi je sledilo Ko-cjančiču med tem časom. Po pretežni večini so po Kocjančiču „upravljenе“ napeve drugi novejši skladatelji zopet harmonizirali; in marsikatero pesem nahajamo po dva- tri- in še večkrat harmonizovano po različnih skladateljih. Večino je objavil *Žirovnik*¹⁶ v 4 zvezkih svoje zbirke, veliko tudi *Gerbič* v 3 zvezkih svojega albuma.¹⁷ Razen njih pa srečamo nekatere napeve pri *Aljažu*,¹⁸ pri *Kuhaču*,¹⁹ pri *Hubadu*,²⁰ pri *Pirnatu*,²¹ v

¹³ Bolj primerno običajnemu pevanju in besednemu naglasu zapisuje *Žirovnik*, Narodne pesmi III, str. 52 isto pesem takole:

 itd.,
Ven - ček na gla - vi se . . .

¹⁴ Na to bi vsekako kazalo tudi dejstvo, da ima tudi *Kuhač* v svoji zbirki I, št. 156 in med novejšimi tudi *Gerbič* „Album slovenskih napevov“ I, št. 35 štiricetrtnski takt. Čudno pa je na drugi strani, da se ujema Kocjančičev tekst razun nekaterih pravopisnih razločkov pač bistveno z *Razlagovim* (Pšmarica II. izdaja 1872 str. 77 sl.), ne pa z *Vilharjevim*.

¹⁵ *Žirovnik* I. c. I/4 ima tu $\frac{3}{4}$ -takt. Ali mu je manjkal pogum ali pa je smatral ta taktovni način za pravilnejši?

¹⁶ *Janko Žirovnik*, Narodne pesmi z napevi. Nabral in uredil —. Ljubljana I (Nova izdaja) 1900, II 1901, III 1905, IV 1910.

¹⁷ *Fran Gerbič*, Album slovenskih napevov. Za klavir priredil —. Ljubljana I—III.

¹⁸ Slovenska pesmarica. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. I 1896, II 1900.

¹⁹ *Fr. Š. Kuhač*, Južno-slovske narodne popievke. Večim ih dielom po narodu sám sakupio, ukajdio, glasovirsku prajnu udesio te izvorni im tekst pridodao —. Zagreb. I 1878, II 1879, III 1880, IV 1881.

²⁰ *Mat. Hubad*, Slovenske narodne pesmi, harmonizoval in za koncert priredil —. Ljubljana 1894, in Slovenske duhovne pesmi iz 16. in 17. stoletja in Slovenske narodne pesmi, harmonizoval in priredil —. Ljubljana 1900.

²¹ *Stanko Pirnat*, Slovenske narodne pesmi, harmonizoval in za koncert priredil —. Ljubljana, L. Schwentner.

Bajukovih zbirkah,²² v *Volaričevem* potpourriju,²³ pri *Druzoviču*,²⁴ nekatere tudi v harmonizaciji *Lavoslava Pahorja* v Glasbeni Zori II. letnik, v *Vrazovi* ostalini itd. Vobče pa moram reči, da je bil Kocjančič napram narodni pesmi tako vzorno objektiven, da ni najti veliko primerov, v katerih bi bile poznejše obdelave brez-dvomno srečnejše od njegovih. V naivnem pojmovanju je našel morda le v *Žirovniku* enakovrednega naslednika. Marsikaj bi se dalo seveda tudi njegovim harmoniza-cijam očitati.²⁵ A vsako pesem posebej oceniti, ni namen teh vrstic.

O narodnih pesmih sem obširneje razpravljaj, ker jih smatram za glavno in najvažnejše, ker trajno veljavno delo Kocjančičevo, za težišče njegovega skladateljskega stremljenja.

V izvirnih moških zborih se pač ni mogel izdatno dvigniti nad svoje vrstnike. V originalnem stvarjanju jih ni bogve nadkriljeval, tu ni bila njegova prava moč; vsaj razviti se ni mogla v kratkem času njegovega življenja do zgodovinsko količkej znamenite veljave.

Že naslov teh pesmi se glasi nekoliko sentiment-alno: „Čuti v napevih“! In nekoliko sentimentalna, kakor večina podloženih tekstov, je tudi glasba. A kaj hočemo, ko je ležal ves takratni svet pred pravim ali suggeriranim svetoboljem v prahu. Vseh naših sveto-bolnih pesnikov vendar nočemo črtati iz slovstvene zgodovine, kaj ne? In tako moramo tudi glasbeno umetnost pojmovati in ceniti iz vidika naše Wertherske dobe. Tedaj jo prav razumemo, če je tudi ne moremo prav posebno ljubiti.

Umetniškega užitka nam dajo ti zbori torej le malo. Teoretika bodo zanimali bolj kot zgodovinski dokumenti. In na njih kot takih ima še vedno dosti hvaliti.

Deklamacija je v vseh 8 zborih prav povoljna in neprisiljena. V kolikor se ne ujema z običajnim naglašanjem, so bili temu vzrok večinoma pesniki, ki so se posluževali sami tega naglasa, bodisi, da jim je to dovoljevalo pesnikovo krajevno narečje, bodisi radi-tega, ker je bila poetska licenca v tem oziru morda bolj prizanesljiva kakor dandanes. Naglasi kakor enkrat (z Janusovo glavo v št. 2 énkraj), poljubiti (oboje št. 1), bukovji (št. 2), mladó (št. 3), pesmicó (št. 5),

²² *Marko Bajuk*, Odmevi naših gajev. Priredil —. Ljubljana. I 1908. II. 1910, dalje isti Slovenske narodne pesmi, zbral in uredil —. Ljubljana. III 1908, IV 1904 (?) in isti, Zbirka slovenskih narodnih pesmi. Harmoniziral in uredil —. Ljubljana. IV 1912.

²³ *Hrabroslav Volarič*, V domačem krogu. Potpourri slovenskih narod-nih pesmi za klavir zložil —. Ljubljana.

²⁴ *H. Druzovič*, „Lira“. Srednješolska pesmarica. Ljubljana. I 1911, II 1912.

²⁵ Tako je na pr. št. 7 v začetnih taktih pač nepopoln, vsaj v primeri s dandanes običajnim pevanjem. (*Žirovnik* I/6 ima 5 uvodnih taktov, K. pa le dva). Št. 10 nima onega lepega obeska v $\frac{3}{4}$ taktu: „Snoč je bil, dav' je šov“ (kakor na pr. *Žirovnik* II/18, in IV/13). Št. 20 („Kolkor kapljic“), ki — mimo-grede — po mojem mnenju sploh ni narodna, temveč je napev povzet po za-četku dijaške himne „Gaudeamus igitur“ — se začena z $\frac{3}{4}$ taktom, dočim upo-rablja na pr. *Žirovnik* (II, 21) skoz in skoz $\frac{3}{4}$ takt, kar je morda pravilneje; vsaj jaz sem pesem vedno le slišal tako. Interesantna je št. 23 („Po planincih grmi in se bliska“). V *Gerlici* VII str. 22 ima drugo, pri *Žirovniku* I/45 zopet drugo melodijo. Besedilo pa je zmešano itd. itd.

ljubó, hodí, takoj pozneje pa, kjer je skladatelju všeč, hódi (št. 7) gredo večinoma na rovaš pesnikov. Št. 6 („Njega nij“) bi se podajal pač bolje $\frac{3}{4}$ takt, kar dokazuje Kocjančič sam, ki zamenja $\frac{4}{4}$ takt dvakrat; enkrat s $\frac{3}{8}$ -, enkrat s $\frac{3}{4}$ -taktom, in kar čutimo tudi na znani *Foersterjevi* uglasbitvi te pesnitve, ki teče mnogo gladkejše nego Kocjančičeva. V obče se pa ni samo zgolj gramatikalnemu naglašanju temveč deklamaciji v širšem pomenu besede ne da ničesar bistvenega oporekati. Da zadnja ni tako vzorna, kakor si želimo — a ne doživimo vedno — sedaj v Wolfovi dobi suverenosti pesnitve napram glasbi, temu se ne smemo čuditi. Najhujšemu diletanstvu — napev išče porabno pesem!! — Kocjančič čisto gotovo ni zapadel. To je razvidno razločno iz dejstva, da zadene povsod razpoloženje vsebine pesnitve. In to je veliko za tiste čase! (Primeri otožno „Slovo“, spomladno-sveži „Majnik“, porogljivo-poredno „Spoved“, tiho sanjajočo „Lahko noč“, začetkom radostna, proti koncu žalujoča „Njega nij“, sentimentalna „Oblačku“ in veselo-podjetno „Popotno pesem“).²⁶ Izgrešeno v pojmovanju vsebine se mi zdi le *Jenkovo* „Vabilo“, ki je vendar veselo-poredna; Kocjančič zdihuje po „Andantino“ in konča še celo s cerkvenim (!) sklepom.

Formalno niso zbori bogve kako dovršeni. Pri „Slovesu“, očitvidno trodelno zamišljeni obliki, koje drugi del stoji v spodnji dominantni, pogrešamo tretji del v toničnem tonovem načinu. Kakor sneg v mesec maj zapade mahoma in nepričakovano kadencujoči tonični kvartsekstakord G-dura (v 5. taktu od konca) in brez ponovitve prvega dela se skladatelj še enkrat (v 3. taktu pred koncem) prizadeva, z zopetno kadenco — ki seveda ne more več učinkovati — utrditi čut, da smo se res vrnili k začetnemu G-duru. Toda uho je občutnejše in modrejše kakor najmodrejši in najumetnejše modulujoči teoretik. Uho ostane nezadovoljno. Čisto po nepotrebnem modulira Kocjančič tudi v „Majniku“ zopet 5 taktov pred koncem v mollovo medianto glavnega tonovnega načina, kadencira zopet prepričevalno v medianti in vzame s tem ves efekt nežno izdihujoči pesmi. Naravnost nerodna je prepeljava B-dura v D-dur (srednji del) v „Oblačku“, spominjajoč na organistovske, izključno hitri modulaciji služeče medigre. Prvič tega prehoda sploh ni bilo treba, drugič spravi popolna kadenca v D-duru sledeči D-dur ob ves učinek. Kaj je zapeljalo Kocjančiča k temu neokusnemu intermezzu, ni jasno. Bojazen, da bi pevci ne zadeli takojšnjega vstopa D-dura, ne more biti vzrok, ker pusti skladatelj pozneje slediti istemu D-duru začetni B-dur brez vsake prepeljave. Približno tako nepotrebna in nesrečna je modulacija iz A-dura v D-dur pred „Scherzando“ v „Spovedi“, ker se giblje „Scherzando“-del zopet v A-duru; nekako tako nepotrebna in nesrečna, kakor bi svojega prijatelja, ki si hoče ogledati umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu, vodil do Trubarjevega spomenika, mu tam

velel „Nazaj!“, ga peljal po Prešernovi ulici na Mestni Trg in ga od tam zopet po ovinkih in po Bleiweisovi cesti gnal na Tivoli in v razstavo. Kaj drugzega in učinkovito bi seveda bilo, če bi bil moduliral v zgornjo dominantno oziroma napravil polusklep na nji (e, gis, h), kajti zgornja dominantna ima lastnost, da zbog vodilnega tona, ki ga vsebuje, zahteva vstop toničnega tonovega načina (A-dur). Oblično morda najslabša je „Popotna pesem“; A-dur, E-dur, D-dur (zadnji neposredno in brez prehoda po E-duru!) in zopet A-dur!

Kar se tiče melodike, so ti zbori precej revno opremljeni. Od duha takrat vladajočega nemškega zborovskega petja (*Silcher, Zöllner, Kreutzer* štejejo še k najboljšim zastopnikom onodobne dotične literature) je tu pa tam kaj prešlo preko dijaške pesmi v Kocjančičev melos. Tudi *Rihar* in slovenska narodna nista bila brez vpliva nanj. Vsekakor iznajdba ni bogata na izvirnih, karakteristnih domislekih.

Harmonizacija je v obče priprosta, vendar ne preenolična, s par izjemami pravilna. Nedopustne so n. pr. sporedne odprte oktave v št. 5, 3. in 4. takt pred koncem, prav dvomljive n. pr. oktave v št. 8, 7. takt pred koncem in št. 7, 5. takt tenorovega sola. Nepravilna sta skokoma zapuščena oziroma tudi ne primerno uvedena zaporedna kvartsekstakorda v št. 6, 12. takt pred koncem, zadržek *fis* v baritonu, istočasno zveneč z zadržano noto *e* v prvem basu v št. 7, 2 takta pred „amoroso“ i. t. d. Teh malenkosti nočemo skladatelju rdeče začrtati. To in še marsikaj prepuščamo pisateljem, ki imajo več časa in več — veselja za ta „merkerski“ posel. Originalne melodične poteze, točno pojmovanje oblike, konciznost izraženih glasbenih misli postavljam višje. Žal, da pogrešam te vrline v marsikateri pesmi.

„Postoj!“ Dasi 450 km oddaljen, stoji metteur en pages za menoj in me nežno opozarja: Čas je in kraj, da nehaš. Obseg je sigurno prekoračen. In dasi 450 km oddaljen, me pocuka založnik ljubeznivo za rokav, češ: Skrajni čas je!... Kakor brezmilostni poziv na zadnjo pot hudodelca, tako zadene mene ta dvojni opomin. Odsloviti se moram od sveta, v katerega sem se z veseljem uživel, ki mi je že bil postal drag.

Torej morda drugikrat kaj več o Kocjančičevih skladbah, o njegovem življenju in — o ominoznem III. zvezku narodnih pesmi! Gradiva je še, a prostora in časa manjka, da se vestno obdela v tej-le številki. Materia instituta porro tractatur!

²⁶ Kako tenkočuten je bil K. v tem oziru celo pri narodnih pesmih, kaže pripomba k številki 23 („Vasovalec“): „Piano in forte se ravna po besedah!“

Naše skladbe.

Fino premišljeni klavirski kos »Dolcissimo« *Janka Ravnika* v 2. snopiču našega lista nudi pri vsej kratkosti dosti zanimivih potez. Dvotaktni motiv, ki se obdeluje, nas zanima vsled različne pikantne harmonizacije, smotrene dinamike in kontrapunktične uporabe (cantus firmus v levi roki od 5. do 8. takta) navzlic sedemkratnemu ponavljanju tega domisleka. Ostinato en miniature! Stvarca kaže, da koplje skladatelj globoko.

Znana *Bachova* passacaglia za orgle in veleumetni 4. stavek *Brahmsove* četrte simfonije sta velika primera za formo, koje genru se približuje Ravnikova skladba. V naši literaturi imamo nekaj sličnega v še manjši obliki v *Krekovem* samospěvu »Pa ne pojdem prek poljan« (N. A. VII., str. 36), kjer je izražena globoka otožnost, brezupnost in praznost tekstovega razpoloženja ravno tako po večkratnem ponavljanju vsakokrat drugače harmoniziranega dvotaktnega motiva.

Krek je objavil pesem iz cikla Bierbaumovih pesmi, nastalega pred več leti, ustrezajoč željam naših sopranistk in tenoristov, naj se »N. A.« vendar že enkrat spominjajo zopet tudi njih in naj ostavijo začasno nižine basovske in altovske lege ter puščave pregovorne jugoslovanske melanholije.

Opetovano (po Devu, Kreku in drugih) uglasbena Župančičeva »Belokranjska« je našla zdaj komponista v *A. Gröbmingu*, ki jo je uglasbil za mešan zbor s solom baritona. Zborček ni težaven in pridobi gotovo dražestni Župančičevi pesmi spet novih prijateljev.

Emil Hochreiter nadaljuje svojo serijo salonskih valčkov, gotovo na veselje naših pianistov.

S skromnim mešanim zborčkom *M. Rožanca* »Ah, ni li zemljica krasna« in izvirno koroško narodno »Pojdam v rute«, priprosto, a značilno harmonizirano po *Zdravku Švikaršiču*, je vsebina drugega snopiča izčrpana.

* * *

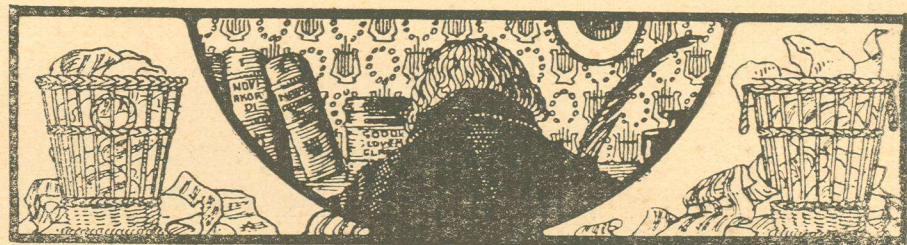
Za današnjo številko smo se trudili, da bi dobili kaj neobjavljenega iz Kocjančičeve zapuščine. Vsa prizadevanja so ostala brezuspešna, ker tudi glede nekega »Venca slovenskih pesmi« za moški zbor, ki smo ga našli med notami arhiva Slov. Akad. Društva »Slovenija« na Dunaju, nismo mogli priti do prepričanja, da je skladba Kocjančičeva. Več o tem v *Krekovem* članku o »Kocjančičevem glasbenem delu«, II. poglavje!

Naši naročniki bodo pa odškodovani s tremi skladbami še živečih umetnikov. *Vasiltju Mirku* smo dali besedo na prvem mestu. V I. in III. delu njegove »Romance« za klavir je uporabljen naroden motiv iz Jüngstovih »Vaških slik«. Videli bomo, koliko časa se bodo naši pianistje, na katere se oziramo v zadnjem času nalašč prav izdatno, izgovarjali s pomanjkanjem dobrih slovenskih skladb. Troštu in — še bolj ponižno — Lisztu naš kompliment! A ne pozabite, da s samim negovanjem tuje literature naša domača glasba absolutno ne more napredovati. Ali je to tako težko umljivo? Ali pa je merodajnim osebam procvit domače umetnosti res deveta briga? Ceterum censeo!

Kdo bo prej utrujen, mi Catones ali senatus populusque labacensis? Za nami stoji že lepa, čvrsta četa mladih intelligentnih umetnikov. Torej ne radujte se prerano! Če eden naših pade, zavzame drug njegovo mesto. Mi se tako lahko ne vdamo! Post nubila Phöbus!

In svetlo solnce se zares smehlja skozi okna, kadar nam zapoje *Adamič* kako svojo »Otroško pesem«. Topot se veselimo njegovega »Jezdeca«. Odrasli jezdec so leteli mimo nas v prvih dveh številkah. Sedaj pa naj tudi naši mali vitezi zajahajo svoje male konjičke, če so tudi leseni. To, kar na njih sedi, je živo in je naša bodočnost kakor umetnik, ki nam je podaril te otroške pesmi.

Kot »tretji v zvezi« je vstopil končno *dr. Fran Kimovec* s svojim moškim zborom »Oblaček« v krog naših sotrudnikov, srčno pozdravljen od nas, kakor vsak, ki stremi po višjih ciljih in postavlja to stremljenje v službo naše domače literature.

Listnica uredništva.

Vse nestalne cenj. dopisnike in skladatelje, zlasti pa one gg. avtorje, ki si želé presoje vposlanih, a ne sprejetih skladb, prosimo, da nam blagovolijo naznaniti vselej kako šifro ali psevdonim, pod katerim jim moremo odgovoriti v listnici. Na vprašanja, katerih predmet utegne zanimati tudi širše kroge, odgovarjamo izključno le v listnici. — Č. g. poročevalce uljudno opozarjamo, da moramo rokopise najpozneje do 8. prejšnjega meseca imeti v rokah.

Našim p. n. naročnikom. Ker je Kocjančiča tičoči del današnje številke že sam presegal dvojni obseg navadne številke, smo morali z obžalovanjem odložiti vse druge rokopise (koncertna poročila, aktualne kritike itd.) za prihodnjič. Naši gg. naročniki naj torej blagovoljno opuste, če prinesemo v prihodnji prilogi stvari, ki bi jih gotovo takoj bili objavili, če bi bilo mogoče.

Stalne glasbene poročevalce za slovanske prireditve v Gorici, Novem mestu, v Belemgradu in v Sofiji iščejo »N. A.« Pogoje naznanja na zahtevo uredništvo našega lista.

Raznim gg. pošiljalcem. Vnovič in resno opozarjamo na to, da v bodoče premalo frankovanih pošiljatev absolutno nesprijememo več. Navadne, zaprte pošiljatve je frankirati do 20 gramov z znamko 10 v., od 20 do 250 gramov z znamko 20 v.

Nove izvirne platnice za »Nove Akorde«!

Založništvo je oskrbelo za »N. A.« po načrtu slikarja *H. Smrekarja* nove izvirne platnice, ki se dobijo za vse letnike, in sicer v 2 barvah: svetlo rujave, ali svetlo modre. Cena K 1.30, s poštnino K 1.40 za komad. Naročila sprejema založnik »Novih Akordov« L. Schwentner v Ljubljani. Te zares krasne platnice priporočamo prav toplo vsem naročnikom »Novih Akordov«, ker se v njih naš list tudi na zunaj reprezentuje v dostojni obliki. Naročilni list je priložen današnji številki.

Uredništvo »Novih Akordov«.

Vsebina: *Janko Leban*: Josip Kocjančič. (Ob petintridesetletnici skladateljeve smrti.) — *Dr. Andrej Ferjančič*: Spomin na Josipa Kocjančiča. — *Dr. Gojmir Krek*: Josip Kocjančič Ignaciju Gruntarju. (Petero neobjavljenih pisem in še to in ono iz Kocjančičevega življenja.) — *Dr. Gojmir Krek*: Kocjančičevo glasbeno delo. — Naše skladbe. — Listnica uredništva.